

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2010

Bc. Zuzana Škorcová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

**LGBT (lesbické, gejské, bisexuálne, transgender) OTÁZKY
V ETICKEJ VÝCHOVE**

Diplomová práca

Študijný program: UAP: anglický jazyk a literatúra a etická výchova

Školiace pracovisko: Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky

Školiteľka: PhDr. Dagmar Marková, PhD

Nitra 2010

Bc. Zuzana Škorcová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

ABSTRAKT

ŠKORCOVÁ, Zuzana: LGBT(lesbické,gejské,bisexuálne a transgender) otázky v etickej výchove. [Diplomová práca] / Škorcová Zuzana. - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky; - Školiteľka: PhDr. Dagmar Marková, PhD. - Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister. - Nitra: FF, 2010, 67 s.

Diplomová práca má teoreticko- empirický charakter. Teoretická časť je obsiahnutá v prvej kapitole. Časť práce, v ktorej je prezentovaný prieskum je obsiahnutá v nasledujúcich troch kapitolách – cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania, výsledky práce a diskusia. Prácu dopĺňa zoznam použitej literatúry a prílohy, ktoré dopĺňajú komplex riešenej problematiky. V prvej kapitole sú bližšie špecifikované vybrané postoje k LGBT ľuďom z historického i súčasného uhla pohľadu. Záver teoretickej časti dopĺňa sexuálna výchova na Slovensku a jej uplatnenie v etickej výchove. Empirickú časť práce tvorí interpretácia výsledkov prieskumu realizovaného pomocou dotazníkov, prieskumné výsledky a zistenia, odporúčania pre ďalšiu prax. Druhú kapitolu práce tvorí predovšetkým cieľ našej práce, ktorý je podmienený prieskumnými otázkami. Tretia kapitola pozostáva z metodiky práce a metód skúmania a je rozdelená na nasledujúce podkapitoly: metódy zberu dát, metódy vyhodnotenia a interpretácie výsledkov, výber a charakteristika prieskumného súboru a časový plán prieskumu. Štvrtá kapitola je zameraná na výsledky nášho prieskumu, ktoré dodávajú danej problematike komplexný charakter. Obsahuje nasledujúce podkapitoly: analýza a interpretácia výsledkov prieskumu, zhrnutie výsledkov, diskusia a na záver návrhy a odporúčania pre etickú výchovu, resp. etickú prax. Interpretuje a analyzuje výsledky nami realizovaného prieskumu.

Kľúčové slová: Sexualita. Sexuálna identita. Pohlavie. Homosexuál. Bisexuál. Transsexuál. Etická výchovy

ABSTRACT

ŠKORCOVÁ, Zuzana: LGBT(lesbian,gay,bisexual and transgender) issues in ethical education. [Diploma thesis] / Zuzana Škorcová- The University of Constantine the Philosopher in Nitra. Faculty of Arts; Department of General and Applied Ethics. Adviser: PhDr. Dagmar Marková, PhD. Degree of professional qualification: Magister. Nitra: FF, 2010. 67 p.

My diploma work has got theoretic as well as empiric features. Theoretical part is dealt in the first chapter. The part of my diploma work where the results of the research can be found are presented in three following chapters – the aim of the work, methods of the work and procedures of the research, the results of the work and discussion. The list of literature is attached to the diploma work and even the appendix fulfil the complexity of the thesis. The first chapter contains the attitudes to LGTB people in historic and present point of view. Sexual education and the scope of this particular subject makes up the end of the theoretical part. Empiric part of the thesis frames the interpretation of the results of the research which was done by questionnaires, the results of the research and representation of the results, recommendation for further practice. The second chapter of the thesis is aimed to the goal of the work, which is based on disguised interview. The third chapter contains the methodology and methods of the research and it is divided into following subchapters: data collection methods, result methods and interpretation of the results, selection and search files features, timetable of the results. The fourth chapter deals with the results of the own research which gives the work complexity. It contains the following subchapters: analysis and interpretation of the results, summing up, discussion and the recommendation for ethics as a school subject and the ethics theory as well. It interprets and analyses the complex results of the carried research.

Key words: Sexuality. Sexual education. Sex. Homosexual. Bisexual. Transgender.
Ethical education

OBSAH

Zoznam tabuliek.....	8
Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma i v zahraničí.....	12
1.1 Vymedzenie základných pojmov	12
1.1.1 Ľudská sexualita.....	12
1.1.1.1 Sexuálna identita jedincov	14
1.2 LGBT	15
1.2.1 Lesbické a gejské otázky.....	15
1.2.1.1 Historické postoje k lesbám a gejom	16
1.2.1.2 Súčasný postoje k lesbám a gejom.....	20
1.2.2 Bisexualita.....	20
1.2.3 Transsexualita	22
1.2.3.1 Etiológia transsexuality.....	24
1.3 Pohľad na otázky LGBT v učebných osnovách.....	26
2 Cieľ práce.....	30
2.1 Prieskumné otázky	30
3 Metodika práce a metódy skúmania.....	31
3. 1 Metódy zberu dát.....	31
3. 2 Metódy vyhodnocovania a interpretácie výsledkov.....	31
3. 3 Časový plán prieskumu	32
3.4 Výber a charakteristika prieskumného súboru.....	32
4 Výsledky prieskumu a diskusia.....	36
4.1 Analýza výsledkov prieskumu	36
4.2 Zhrnutie výsledkov.....	53
4.3 Diskusia.....	54
4.4 Návrhy a odporúčania pre etickú výchovu, resp. etickú prax.....	56

Záver	58
Zoznam literatúry	60
Prílohy	63
Príloha A Dotazník k diplomovej práci	63

ZOZNAM TABULIEK

Tab. 1 Analýza odpovedí na otázku: Považujete sa za(váš postoj k viere).....	33
Tab. 2 Analýza odpovedí na otázku: V súčasnej dobe bývate	33
Tab. 3 Analýza odpovedí na otázku: V súčasnej dobe.....	34
Tab. 4 Analýza odpovedí na otázku: Ako sú podľa vás homosexuáli diskriminovaní?	35
Tab. 5 Analýza odpovedí na otázku: Čím sú podľa Vás zapríčinené negatívne postoje voči homosexuálom?.....	36
Tab. 6 Analýza odpovedí na otázku: Ako spoznáte na mužovi, že je gej?.....	37
Tab. 7 Analýza odpovedí na otázku: Ako spoznáte na žene, že je lesba?	38
Tab. 8 Analýza odpovedí na otázku: Čím sa podľa vás líši homosexuál od bisexuála?	38
Tab. 9 Analýza odpovedí na otázku: Ako by sa podľa Vás mal štát stavať k problematike gejov, lesieb a bisexuálov?.....	39
Tab. 10 Analýza odpovedí na otázku: Ako by sa podľa vás mala spoločnosť správať k transsexuálom?	40
Tab. 11 Analýza odpovedí na otázku: Na ktorých predmetoch etickej výchovy v rámci vysokej školy bola problematika sexuálnych orientácií preberaná?	40
Tab. 12 Analýza výroku : Homosexualita je duševná choroba.....	41
Tab. 13 Analýza výroku: Sexuálnu orientáciu si možno zvoliť.....	42
Tab. 14 Analýza výroku: Bisexualita je iba fázou zmätenia ohľadom vlastnej sexuality .	43
Tab. 15 Analýza výroku: Sexuálnu orientáciu možno zmeniť na základe terapie.....	44
Tab. 16 Analýza výroku: Homosexualita súvisí aj s inými úchylkami.....	45
Tab. 17 Analýza výroku: Geji sú zženštilí	46
Tab. 18 Analýza výroku: Lesby sú mužatky.....	46
Tab. 19 Analýza výroku: Transsexualita je úchylka, ktorá sa dá liečiť	47
Tab. 20 Analýza výroku: Homosexuál môže vychovávať a mať v opatere vlastné deti	48
Tab. 21 Analýza výroku: Homosexualita ohrozuje hodnotu tradičnej rodiny	49
Tab. 22 Analýza výroku: Zúčastnil/-a by som sa besedy zamierenej proti sexuálnej diskriminácii.....	50

Tab. 23 Analýza výroku: Náboženstvo a viera má podľa môjho názoru vplyv na predsudky voči homosexuálom	51
Tab. 24 Analýza výroku: Podporil/-a by som zákon, ktorý by povoloval registrované partnerstvo osôb rovnakého pohlavia.....	52

ÚVOD

Centrom nášho záujmu v tejto práci bude poukázať na dôležitosť osvetu v oblasti sexuálnej výchovy a edukácie nielen na školách. Žijeme vo svete plného stereotypov, zvykov a predsudkov. V oblasti sexuality si mnohí, nie však všetci, k tomu všetkému ešte privykli zatvárať oči pred istými faktami a skutočnosťami. Ako sa snažíme ukázať, zvyk nie je železná košeľa. To, že určité stereotypy existovali a existujú, neznamená, že musia existovať aj v budúcnosti.

V dôsledku presvedčenia o prirodzenej odlišnosti často zabúdame, čo majú ženy a muži ako ľudia spoločné, na to, čo ich spája. Hoci biologické pohlavie nie je úplne odlučiteľné od kultúrneho a rodové stereotypy súvisia najmä s biologickým pohlavím, je variabilita žien a mužov v rámci ich pohlavia výraznejšia než odlišnosť žien a mužov ako skupín. Viera v to, že existuje všeobecne platná, správna „mužkosť“ a „ženskosť“ vtesnáva obe pohlavia do vopred určených rolí a nerešpektujú individualitu žien a mužov ako jedinečných ľudských bytostí.

Sexuálna orientácia nie je oddelená od túžby, pudu, lásky, erosu a príslušných aspektov, a preto neexistuje nijaký kategorický rozdiel medzi sexualitou a sexuálnou orientáciou. Termín sexuálna orientácia "je vytvorený skôr na to, aby sa jeho pomocou zvýraznil ten aspekt sexuálnej skúsenosti, ktorý so sebou prináša istý sociálny a politický význam. Kategórie homosexuál, bisexuál, transexuál boli vytvorené v rámci sociálneho života, a nie sú a priori existujúce a dané" (Ondrisová et. al, 2002, s. 18).

Predkladaná práca má teoreticko-empirický charakter. Naša práca bude spracovaná v liberálnej paradigme. Vieme o existencii iných paradigiem, ale bolo by nad naše časové a priestorové možnosti rozpracovávať danú problematiku aj v ostatných paradigmách. Jedným zo spôsobov postupu písania našej práce bude aj citovanie a parafrázovanie, pričom sme čerpali ako z knižných aj internetových zdrojov. Keďže sme pracovali aj s cudzojazyčnou literatúrou, v texte sú preklady samotnej autorky robené na základe jej jazykových schopností. Teoretickú časť tvorí jedna kapitola so štyrmi podkapitolami. Prvá podkapitola pozostáva s vymedzenia základných pojmov. Druhá podkapitola má jednu samostatnú podkapitolu pojednávajúcu o sexualite a pojmoch s ňou súvisiacich. Tretia podkapitola má samostatnú podkapitolu o homosexualite, bisexualite a transsexualite. V poslednej teoretickej podkapitole ponúkame možnosti začlenenia sexuálnej výchovy do učebných osnov etickej výchovy.

Druhou kapitolou sa začína empirická časť práce, ktorú tvorí predovšetkým cieľ našej práce, ktorý je podmienený prieskumnými otázkami. Tretia kapitola pozostáva z metodiky práce a metód skúmania a je rozdelená na nasledujúce podkapitoly: metódy zberu dát, metódy vyhodnotenia a interpretácie výsledkov, výber a charakteristika prieskumného súboru a časový plán prieskumu. V tejto kapitole prezentujeme aj výsledky zobrazené v prehľadných tabuľkách. Štvrtá kapitola je zameraná na výsledky nášho prieskumu a prieskumné zistenia.

Sexuálna orientácia bola v minulosti staršími teóriami chápaná ako duálna kategória, čo znamená, že človek mohol byť podľa nej buď len heterosexuálne alebo iba homosexuálne orientovaný. Avšak na základe výskumných zistení o sexuálnom správaní ľudí zo 40-tych a 50-tych rokov 20. storočia, ktoré zrealizoval Kinsey sa na sexuálnu orientáciu začalo nahliadať ako na kontinuum sexuálnej a emocionálnej preferencie.

Súčasný stav riešenej problematiky doma i v zahraničí

1.1 Vymedzenie základných pojmov

Zámerom našej práce je vymedzenie základných pojmov a objasnenie problematiky menšinových sexuálnych orientácií na Slovensku. Rovnako tak sa snažíme o zistenie súčasného stavu problematiky z etického hľadiska. V prvej podkapitole rozoberáme základné pojmy súvisiace so sexualitou a najmä sexuálnou identitou ľudí.

1.2 Ľudská sexualita

Sexualita, resp. sexuálna výchova zasahuje viac či menej do života každého muža a ženy. Je našou prirodzenou súčasťou. Sexualita zodpovedá celkovému vnímaniu seba a iných ľudí. Podľa Freudovej psychoanalýzy (In: Lukšík,I.- Supeková,M., 2003) sa rodíme ako tvory motivované silnými erotickými a agresívnymi pudmi. Sexualita zahŕňa sexuálne pocity, predstavy, postoje a hodnoty. Prejavuje sa počas celého života človeka, je variabilná a súvisí nielen s biologickými faktormi, ale aj s psychologickými a sociálnymi faktormi.

Coming out je proces, v ktorom človek rozpoznáva, prijíma, dáva najavo svoju orientáciu a identifikuje sa s niektorou z menšinových identít (gej, lesba, bisexuál, transsexuál). Coming out je v heterosexuálne orientovanej spoločnosti pre jednotlivca neľahký. Môže znamenať narušenie až stratu mnohých sociálnych väzieb, Prvé štádia vytvárania sexuálnej identity často sprevádzajú pocity zmätenia, odcudzenia, depresie a traumy. (Lukšík,I.- Supeková,M., 2003, s. 64)

Sexuálna orientácia označuje skutočné alebo prisudzované správanie, preferenciu, životný štýl alebo identitu sexuálnej alebo emocionálnej povahy(por. Ondrisová et al., 2002, s. 20) Rozoznávame tri spoločensky ustanovené orientácie- heterosexualitu, homosexualitu, bisexualitu. Heterosexualita je orientácia, v ktorej je partnerská citová a sexuálna príťažlivosť nasmerovaná na osoby rovnakého pohlavia. Ide o orientáciu, ktorej podlieha zdanlivá väčšina ľudstva. Homosexualita je sexuálna orientácia, v ktorej je partnerská citová a sexuálna príťažlivosť nasmerovaná na osoby rovnakého pohlavia. Homosexuálov delíme na gejov a lesby. Gej (z angl. gay) je muž, ktorého priťahujú muži. Lesba (z angl. lesbian) je žena, ktorú priťahujú ženy. Bisexuálna sexuálna orientácia zahŕňa sexuálnu a citovú príťažlivosť nasmerovanú na osoby rovnakého aj opačného pohlavia. (por. Lukšík,I.- Supeková,M., 2003, s. 63). Mnohí vedci vyhlásili, že tieto tri kategórie sú príliš limitujúce. Taylor a Vasey(In: Kauth,M.,2007,s. 377) podotkli, že tieto

kategórie boli stanovené kultúrou. Tieto teórie podložil aj Kohl(In:Kauth,2007,s. 377), ktorý vykonal podrobný biologický výskum, na základe ktorého vyhlásil, že sexuálna príťažlivosť nie je predurčená a nemenná. Poznamenal, že biologické faktory môžu zodpovedať podnetom z okolia, ktoré sú časom podmienené aj vizuálne. Z uvedeného vyplýva, že existujú viac ako tri kategórie sexuality, z ktorých nie všetky sú založené na pohlaví alebo rode. Naopak ide o vzťahy založené na dopĺňaní rolí, statusov a sexuálnych túžob. (por. Kauth, M., 2007, s. 377)

Transexualita sa používa na popis ľudí, ktorých psychologická rodová identita je odlišná od skutočného biologického pohlavia (človek s mužským biologickým pohlavím sa v psychickej rovine identifikuje ako žena, a naopak). Transexualizmus je charakterizovaný buď už dokončenou chirurgickou zmenou pohlavia, alebo skutočnou, pretrvávajúcou túžbou po takejto zmene tak, aby pohlavie daného človeka bolo aj anatomicky v súlade s jeho psychologickým pohlavím. (Ondrisová,S. et al., 2002, s. 20) Podľa autorov a autoriek (Lukšák,I.- Supekova,M., 2003) delíme transsexuálov na:

- Male-to –female – človek, ktorý sa narodil ako biologický muž, ale vníma sa úplne alebo čiastočne ako žena
- Female-to-male- človek, ktorý sa narodil ako biologická žena, ale vníma sa úplne alebo čiastočne ako muž
- Intersexuál-hermafrodit; človek, ktorý sa narodil s určitou kombináciou mužskej a ženskej fyziológie, napr. má súčasne penis aj vagínu)

Sexuálne správanie Muscarella(In: Kauth,M.,2007, s.373) chápal ako správanie, ktoré vedie k vzrušeniu a podľa možnosti k orgazmu. Vasey(In: Kauth,M,2007, s. 373) definoval sexuálne správanie ako „známosť zahrňujúcu genitálny pomer medzi dvoma jedincami.“ Vasey tiež rozlišoval medzi sexuálnou orientáciou (heterosexualita, homosexualita, bisexualita a parafília) a pohlavnou identitou (heterosexuál, homosexuál, bisexuál, queer, transgender, atď.). Vo výskumoch sa vedci vôbec nezmieňujú o homosexuálnom správaní, pomenovanie gej a lesba podľa nich zodpovedá osobnej identite jedinca. Heterosexuálne správanie sa podľa výskumníkov aj naďalej spájalo so vzájomnou príťažlivosťou medzi mužom a ženou, hoci osoba nemusí byť výlučne heterosexuálna. (por. Kauth, M., 2007, s. 373)

Transvestitizmus je charakterizovaný preberaním takých črt správania (vrátane napr. obliekania), ktoré sú zvyčajne pripisované osobám druhého pohlavia než je biologické pohlavie daného človeka. (Ondrisová et al., 2002, s. 20)

Heterosexizmus definujeme ako súbor presvedčení, ktorý popiera alebo diskriminuje akúkoľvek inú ako heterosexuálnu formu vzťahu, či identity. Vzťah muža a ženy tak považuje za jediný primeraný prejav lásky a sexuality. Je formou diskriminácie na základe sexuálnej orientácie. Táto zahŕňa škodlivé zaobchádzanie s niekým na základe jeho skutočnej alebo vnímanej odlišnosti od dominantnej, heteronormatívnej paradigmy. (Ondrisová et al., 2002, s. 21)

Homofóbia označuje iracionálny strach a negatívne pocity v súvislosti s homosexuálnymi ľuďmi, homosexualitou a všetkým, čo s ňou súvisí. Prejavuje sa od homofóbie na úrovni jednotlivca až po spoločenskú a kultúrnu homofóbiu. Homofóbiu živia predsudky, z ktorých vyrastá presvedčenie, že geji a lesby narúšajú sexuálne a rodové usporiadanie spoločnosti. Jeden z najčastejších stereotypov o gejoch je, že sú zoženšteni, a o lesbách, že sú mužatky(Šípošová,M.,Homofóbia,2008).

1.2. Sexuálna identita jedincov

Najviac prevládajúcim názorom je predstava, že ľudstvo sa podľa sexuálnej identity delí na mužov a ženy. Existuje však aj názor, že sa človek narodí ako bezpohlavný. Nehovoríme tu o biologických danostiach ľudského jedinca, ale o predurčení sociálnej role, resp. role sexuálnej. Naša spoločnosť odlišuje dve pohlavia, čiže aj sociálne odlišenie rolí, a to mužskosti a ženskosti. Prvotné biologické znaky sú neodškriepiteľnou súčasťou každého novorodenca. Stačí jeden pohľad na nahé novorodeniatko a vieme, či sa pozeráme na chlapca alebo dievča. Do týchto kategórií však nezapadajú hermafroditi ani transsexuáli, ktorí sa síce rodia s prevažne mužskými či ženskými črtami, no mnohokrát ich zaradenie na základe sexuálnej príslušnosti nie je také jednoznačné. V tejto podkapitole sa však chceme zaoberať tzv. „rodovou predurčenosťou“ každého z nás. (por. Cviková-Juráňová,2003)

Autorka Jana Cviková (Cviková-Juráňová,2003) prezentuje nasledovný názor: „Verdikt ‚chlapček‘ alebo ‚dievčatko‘ sa netýka len biologických daností, ale rozhoduje aj o tom, akým smerom sa bude uberať sociálny vývin bábätko ako dievčatka a ženy či ako chlapčeka a muža. Na jednej strane hovorí o biologickom pohlaví(angl. sex) a na druhej strane o sociálnej role(angl. gender), pre ktorú sa v slovenčine zaužívalo označenie rod. “. (Cviková, J.- Juráňová, J., 2003 s. 9) Odlíšenie na základe sociálnej role sa zdôvodňuje úlohou žien a mužov v biologickom procese reprodukcie. Definovanie týchto rolí sa uskutočňuje na základe chápania tehotenstva a pôrodu ako životného predurčenia dievčaťa a ženy. Rodová identita nie je podľa Cvikovej založená na prirodzenosti, ale na

historickom, sociálnom, či kultúrne podmienenom aspekte. Môžeme argumentovať tradíciou, prírodou či prirodzeným poriadkom sveta, no rovnako tak aktuálnymi konštruktmi mužskosti a ženskosti. Odlišnosť ženskej a mužskej roly prirodzene vyplýva z biologických odlišností ženy a muža. Toto presvedčenie neohrozujú dokonca ani historické, sociologické či psychologické fakty (Cviková, J.-Juráňová, J., 2003 s. 9).

Názory na formovanie sexuálnej identity jedinca sa rôznia. Podľa Šulovej (In: Bianchi, 2003, s. 35) sa v posledných rokoch stále viac odborníkov odvoláva na isté výskumy uplynulých 20 rokov. Počas mnohých experimentov sa došlo k názoru, že k formovaniu sexuálnej identity nedochádza v predškolskom období (3-6 rokov), ale oveľa skôr - krátko po narodení. Tento názorový posun podnietil záujem výskumníkov o obdobie ranného vývoja. Príčiny tohto nárastu autorka vysvetľuje psychoanalytickými, etologickými, kultúrno-antropologickými štúdiami. Mnohé z týchto štúdií sa zamerali najmä na pozorovanie interakcie medzi matkou a dieťaťom. Lenka Šulová (In: Bianchi, 2003) sa vo svojom príspevku snaží o vyvrátenie mýtusu, že otec zastupuje matku. Mnohé výskumy podľa autorkinho názoru poukazujú na to, že otcovia zaobchádzajú odlišným spôsobom než matka, inak ho uchopuje, užíva iné rečové prostriedky než matka, inak dieťa kontaktuje. Formovanie pohlavnej identity je sociálne posilňované od prvých dní po narodení. Dieťa od prvých mesiacov poznáva odlišnosť rodičov. Otec má tendenciu podnecovať kojencu k aktivite, výraznejšiemu chovaniu, matka ho viac ukludňuje, hreje, hladká, matkin kontakt je viac telesný. Matku kontaktuje medzi 1. a 2. rokom v prípade hladu, bolesti, únavy, otca v prípade, že chce niečo preskúmať, potrebuje niečo podať, v prípade, keď sa batol'a nudí. Medzi 3-6 rokom potom u detí dochádza k uvedomovaniu si identifikačného vzoru vlastného pohlavia, pri ktorom významnú úlohu treba prikladať rannej interakcii s rodičmi. Je teda dôležité, aby v tomto období malo dieťa možnosť kontaktovať oboch rodičov. Rolu otca v priebehu prvých 3 rokov života dieťaťa popisuje autorka tzv. teóriou mostu. Otec svojimi činmi podnecuje k väčšej rôznorodosti vzorcov chovania, k aktivite, experimentovaniu, čo mu umožňuje ľahší vstup do širšej spoločnosti (por. In: Bianchi, 2003, s. 35-39).

1.2. LGBT

1.2.1 Lesbické a gejské otázky

Aj napriek pomernej uvedomelosti ľudí, stále existuje mnoho otvorených otázok ohľadom pojmu homosexualita. Bohužiaľ, rovnako tak existuje stále veľký počet predsudkov a ľudí, ktorí sú voči tejto téme uzavretí. Homosexuáli nie sú zvrátené monštra,

pred ktorými by sme mali byť na pozore. Sú to zväčša veľmi inteligentní ľudia s vnútornými hodnotami, kvalitami ako aj nedostatkami, slabosťami ako ktokoľvek iný. Je však zrážajúce, že určité percento homosexuálne orientovaných ľudí sa k svojej orientácii nehlási a žije vo vlastnom sebaklame. Sexuálna orientácia je podľa nášho názoru človeku vlastná ako myslenie, či cítenie. Človek sa nezobudí s rozhodnutím stať sa neheterosexuálom, rovnako tak ako sa nemôže večer rozhodnúť stať sa heterosexuálom a ráno ním skutočne byť (por. Demko, Homosexualita - vec verejná, súkromná i cirkevná, 2005). V nasledujúcich podkapitolách sme sa rozhodli rozobrať pôvod homosexuality a historický vývin názorov na danú problematiku, homofóbiu a registrovaným partnerstvom homosexuálov.

1.2.1.1 Historické postoje k lesbám a gejom

Postoje spoločnosti k homosexualite prešli evolúciou. Tieto postoje sa prirodzene vyvíjali a prešli etapami tabuizovania, kriminalizácie, akceptácie, až napokon viedli k tolerancii a legalizácii vzťahov. Homosexualita bola po dlhé storočia v mnohých kultúrach tabu a tak mnohí gejovia svoju orientáciu tajili. O lesbách sa nezmieňujeme preto, že muži zdôrazňovali po stáročia penetračný styk a tak bola náklonnosť žien k svojmu pohlaviu nemysliteľná. To je tiež dôvod, prečo sa vzťah dvoch žien nepokladal za trestný a existuje o ňom len málo zmienok. Keďže homosexualita je sexuálnou orientáciou, dalo by sa povedať, že musela existovať od počiatku sveta. Najst' však skutočný „začiatok homosexuálneho správania“ nie je vôbec ľahká úloha (por. Fabry, 2007, s. 12-13).

Prvé zmienky o homosexualite podľa Pietruchovej (In: Fabry, 2007, s. 13) pochádzajú z prelomu 25. a 24. storočia p.n.l. Z tohto obdobia pochádza spoločná hrobka dvoch mužov z dynastie starovekého Egypta. V hrobke sa okrem pozostatkov našli obrázky mužov držiacich sa za ruky. Tento pár je podľa autorky považovaný za prvý známy pár homosexuálov. Colin Spencer (1999) vo svojej knihe rozoberá dejiny homosexuality. Jeho nadobudnuté poznatky svedčia o tom, že homosexualita sa objavila v každej krajine a kultúre od počiatku vzniku civilizácie. „Výraz ‚homosexualita‘ sa v angličtine po prvý raz objavil v deväťdesiatych rokoch devätnásteho storočia, keď ho použil Charles Gilbert Chaddock, prekladateľ diela *Psychopathia Sexualis* z pera R. von Krafft-Ebinga. Hoci J.A. Symond použil tento pojem roku 1892 vo svojom liste, bol to len jeden z mnohých výrazov, ktoré si ľudia vymysleli a používali v tých časoch na opis fyzickej lásky k rovnakému pohlaviu. Prečo sa odrazu začali hľadať slová na vyjadrenie

takéhoto erotického správania? Mohlo by sa nám to zdať komické a priviesť nás k otázke, či spomínané erotické správanie jestvovalo aj pred rokom 1892. Ak totiž neexistovalo, potom sú jeho dejiny pomerne krátke a trvajú niečo vyše sto rokov. (Prirodzene, je to nezmysel. Ľudia prežívajú veľa udalostí, ktorým nerozumejú, alebo ich nevedia pomenovať- zrejším príkladom je gravitácia). V devätnástom storočí sa do roku 1892 používal výraz ‚inverzia‘ (ako obrátený poriadok vecí), ktorý zahŕňal všetko, čo sa v tých časoch považovalo za odchýlku. Napríklad v staroveku nebolo potrebné odlišovať sexuálne správanie k rovnakému pohlaviu od sexuálneho správania k opačnému pohlaviu a na sex sa vôbec nehľadelo s opovrhnutím. Naopak, sexuálna pasivita sa považovala za potupu. Do obdobia renesancie a po nej neznamenal slovo ‚sodomita‘ nič viac ako osobu mužského pohlavia a bisexualita bola v spoločnosti akceptovaná. No postupne, ako sa blížil rok 1700, udiala sa radikálna zmena- začala sa formovať predstava, že každý muž, ktorý vychutnáva sexuálne pôžitky s osobou rovnakého pohlavia, je zoženštený a má zločinecké sklony, a tak sa zrodila homofóbna spoločnosť.“ (Spencer, C., 1999, s. 7).

Vo viacerých literárnych zdrojoch (In: Eder, F., Hall, L., Hekma, G., 1999, s. 79; Spencer, C., 1997) sa stretávame s pojmom „sodomia, sodomita“ (z angl. sodomy). Tento výraz je prevzatý z Biblie a označoval sa ním nevýslovný hriech. Za taký sa považoval každý žiadostivý akt, ktorý nevedel k splodeniu dieťaťa v rámci manželstva. Sodómia podľa autora Hekmu (In: Eder, F., Hall, L., Hekma, G., 1999, str 80) zahŕňala mimomanželské pomery heterosexuálov, iný ako vaginálny styk, všetky formy pomerov (správania) medzi rovnakým pohlavím, beštiality a podobne. Kriminálne prípady sodomie heterosexuálov, lesbických vzťahov, či onánie boli na počiatku modernej Európy zriedkavé. To isté podľa autora platilo v prípade prenasledovania sodomie muža s mužom, no v istých dobách boli mnohí muži v niektorých mestách, či štátoch práve za tento akt odsúdení. V osemnástom storočí sa najviac perzekúcií sodomitov odohralo práve v krajinách (Holandsko, Francúzsko, Anglicko), ktoré boli považované za najosvietenejšie. Hekma (Eder, F., Hall, L., Hekma, G., 1999) podotýka, že v štúdiách o lesbizme osemnásteho storočia sa uvádza, že pred osemnástym storočím sa nejednalo o objekt túžby ale viac o jej rozsah (intenzitu). Prevládal názor, že všetci by mali svoje túžby potlačiť a nie sa im oddávať. Homosexuálnym ženám sa až do polovice 20. storočia hovorilo tribady. Tribady boli perzekvované pre ich nekontrolovateľné pôžitky a nie pre výber objektov túžby (por. In: Eder, F., Hall, L., Hekma, G., 1999, s. 79-81).

Hekma (In: Eder, F., Hall, L., Hekma, G., 1999) ďalej píše, že nešetrné zaobchádzanie na základe sodomie si ako výstražný príklad prisvojili filozofi osvietenstva. Osvietenci

žiadali zrušenie trestov za sodomiu a nahradenie perzekúcie sociálnou prevenciou. Krátko po Francúzskej revolúcií skutočne došlo k odstráneniu sodomie z právnych príručiek. Ostatné európske krajiny ako Holandsko, Španielsko, Taliansko, Belgicko a i., postupne chtiac-nechtiac nasledovali francúzsky príklad a tak sodomia viac nebola trestným činom. Francúzsko sa stalo synonymom sociálnych a sexuálnych porúch a vtedajšia francúzska novela zákona synonymom pre pornografiu. Nepriatelia tejto krajiny začali kázať prísnu morálku ako protipól necudnosti, ktorá podľa mnohých viedla k výstrednostiam a urážkam Francúzskej revolúcie. Takýmto príkladom bolo najmä Anglicko a Prusko, no počnúc vládou Napoleóna, začala nevládna morálka platiť aj pre Francúzov. Trest smrti nevyrazil z anglických právnych kníh až do roku 1861, posledná poprava pre sodomiu sa odohrala v tridsiatych rokoch devätnásteho storočia. (por. In:Eder,F., Hall,L.,Hekma,G., 1999, s. 82-84)

Ľudia po dlhé roky nenachádzali príčiny vzniku homosexuality. Ako jediné možné riešenie prichádzali do úvahy poruchy a inverzie priamo v človeku. Homosexualita bola stále považovaná za niečo zvrátené a nelogické. Na základe nespočetných prenasledovaní a trestov pre sodomiu, mnohí homosexuáli potláčali svoju identitu. Vo svojom článku Hekma(In:Eder,F., Hall,L.,Hekma,G.,1999) poukazuje na fakt, že v osemnástom storočí sodomiti spoznali formu sexuálnej identity, ktorá sa zhodovala s rodovou inverziou. K.H. Ulrich (In: Eder,F., Hall,L.,Hekma,G.,1999, s.84) zaviedol roku 1869 nový pojem pre homosexualitu- uranizmus, čo vysvetľoval ako ‚ženskú dušu v mužskom tele‘. Prišiel s myšlienkou o hormonálnom pôvode uranizmu, ktorý sa podľa neho vyvíjal v skorých štádiách tehotenstva súbežne s fyzickým intersexuálnym stavom. Homosexualita viac nebola dôsledkom kultúrnych zlyhaní, ale telesných zmien, či vrodenej dispozícií. (por. In:Eder,F., Hall,L.,Hekma,G., 1999 s. 82-85)

V roku 1858 Johann Ludwig Casper (In: Eder,F., Hall,L.,Hekma,G.,1999) napísal knihu Príručka praktickej forénznej medicíny. Casper sformuloval dva pohľady na prítlačivosť medzi rovnakými pohlaviami: prvý vrodenej a druhý získanej. V prvom rade sa zaujímal najmä o ‚závislých na pederastii‘ (náklonnosť k chlapcom a mladým mužom), ktorí túto ‚vadu‘ získali na základe chybného dedičnosti. Vo svojich spisoch tiež písal, že nie všetky sexuálne túžby musia byť výsledkom chybného dedičnosti. Domnieval sa, že niekedy môže byť vada získaná ako výsledok presýtenosti sexuálnymi pôžitkami. Vo svojom článku Bricknell (Brickell,Ch.,2004) uvádza, že na Casperove závery neskôr nadviazal nemecký psychiater Richard von Krafft-Ebbing dielom Psychopathia Sexualis (In:Brickell,Ch, 2004). Podľa Krafft-Ebbinga sa ‚vrodenej odpor voči sexuálnym

inštinktom' vyvinul z predošlej predispozície, či ‚kazu‘ jednotlivca. Mnohých z nich považoval za zženštilých jedincov, preferujúcich pri penetračnom styku pasívnu rolu, ktorí zažili psychické poruchy spôsobené dedičnou chybou (por. Brickell,Ch.,2004, s. 422-430).

Mnohí psychológovia si po dlhé roky za nosné piliéry svojich prác brali spisy vyššie spomínaných autorov. Na prelome osemnásteho a devätnásteho storočia došlo k sexuálnej slobode. Ako Hekma uvádza(In:Eder,F., Hall,L.,Hekma,G.,1999) do roku 1930 bol príkladom sexuálnej politiky osvietenstva pre mnohých sexuológov Sovietsky zväz. Potom, začiatkom tridsiatych rokov, sa táto ruská politika zmenila. Potraty ako aj homosexualita boli opäť zakázané a rozvody boli nevítaným javom. Autor spomína fakt, že medzi dvoma svetovými vojnami bola jedným z prostriedkov v boji proti homosexualite dokonca kastrácia. Vojskí dôstojníci využívali vplyv psychiatrie, a preto do vojny (okrem duševne chorých) nesmel vstúpiť žiaden homosexuál. Počas týchto rokov sa rozvinul názor, že homosexualita je choroba. Vplyv psychiatrov sa pripojil k vplyvu náboženstva a justície. Mnohí gejovia museli navštíviť doktora, či psychiatra, čo rozhodne neproselo k zmiereniu sa s ich vlastnou sexualitou. Dá sa teda povedať, že obdobie rokov 1933-1955 bolo temným obdobím pre európskych homosexuálov. Krátko po druhej svetovej vojne vznikla po celej Európe vlna homosexuálnych povstaní. V päťdesiatych rokoch vznikol Medzinárodný výbor pre sexuálnu rovnosť (International Committee for Sexual Equality), mal však krátku životnosť. Hlavný vplyv prišiel z radov sociálnych vied a spoza Atlantiku. Bola to Európa ktorá rozprúdila debatu ohľadom homosexuálov, podpora po vojne však prišla z USA. Prvý rozsiahly výskum o sexualite mužov a žien v Amerike ponúkol Alfred Kinsey (In: Eder,F., Hall,L.,Hekma,G.,1999,s. 95) v roku 1948. Tento výskum ukázal, že štyri percentá mužskej populácie tvoria gejovia a tridsaťtri percent mužov už v živote prežilo homosexuálny styk. Tieto šokujúce údaje boli použité jednak za, ale aj proti emancipácii homosexuálov. Kinseyho práca viedla k liberalizácii sexuálnych zákonov v Európe. Ďalším faktorom, ktorý prispel k rozmachu sexuálnej revolúcie v šesťdesiatych rokoch bol nárast mladej populácie spôsobenej zvýšenou pôrodnosťou po druhej svetovej vojne. Úspešné hnutie šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov za zrovnoprávnenie práv homosexuálov, bolo nahradené radikálnejšou liberalizáciou gejev.(por. In:Eder,F., Hall,L.,Hekma,G., 1999, s. 91-96).

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, trvalo zhruba sto rokov, kým došlo k akceptácii homosexuálov ako rovnoprávnej sexuálnej orientácie. Avšak aj dnes sa mnohí na túto orientáciu stále pozerajú skrz prsty. „V súčasnosti sa v otázke sexuality stretávame s rozličnými, často i protichodnými tendenciami. Určite možno konštatovať, že sa sexualita

odtabuizovala; ruka v ruke s tým však nedošlo k jej „odproblematizovaniu“. Ak v minulosti, možno snáď hovoriť až o dávnej minulosti, bola revolúcia v 60-tych rokoch minulého storočia v tom urobila zásadnú zmenu.“ (Košč,M., In:Lenczová 2001, s. 23).

1.2.1.2. Súčasné pohľady na homosexualitu

Jeden z najviac zaužívaných predsudkov voči lesbám je, že sú to mužatky a všetkých mužov nenávidia. Pravdou však je, že lesby mužov vnímajú, nie sú však nimi priťahované. Nie je to v ich prirodzenosti. Mnohé ženy zistia, že ich opačné pohlavie nepriťahuje ešte predtým než mali akékoľvek milostné skúsenosti. Veľké percento z nich však chce samú seba presvedčiť o tom, že tento stav je pominuteľný. Aj napriek tomu, že časy perzekvovania kvôli homosexualite sú dávno preč, stále mnoho jedincov váha so zverejnením svojej sexuálnej prirodzenosti. Dôvodom sú homofóbne predsudky okolia.

Keďže väčšia časť spoločnosti je heterosexuálna, predpokladá sa, že všetci ľudia sú heterosexuálni. Vyrastať v spoločnosti, živej predsudkami voči menšinovým sexuálnym orientáciám a neuveriť týmto veciam je skutočne heroický výkon. Dokonca aj lesby, gejovia, bisexuáli a bisexuálky nezriedka podliehajú myšlienkam, že na ich orientácii je niečo zlé. Mnohí preto podliehajú sebaklamu a vnútorným konfliktom. (por. Bass,E.-Kaufman, 1996, s. 27).

Neexistuje nič ako homosexuálny životný štýl. Existuje len homosexuálna orientácia a homosexuálne správanie. Politická a občianska aktivistka, publicistka a politická glosátorka Hana Fábry za najväčší úspech svojej práce považuje: „Vnútorná sloboda byť kým som - či už moja alebo ďalších žien - to je nezameniteľná prirodzenosť, potreba, skúsenosť a víťazstvo každej z nás i spoločnosti v tomto zatiaľ stále ešte nerovnom súboji so spoločenskými normami a náboženskými dogmami.“ (Fábry, Superženy,2009).

1.2.2. Bisexualita

Jedným z variantov sexuálnej orientácie je bisexualita. Tento výraz od čias svojho vzniku chápali rôzni autori odlišne a bol používaný v rôznych významoch. Pre mnohých laikov je dodnes bisexualita iba fázou zmätenia ohľadom vlastnej sexuálnej orientácie. Bisexualita prešla dlhým vývojom, čo sa týka súčasnosti. Najmä vo Veľkej Británii a Severnej Amerike, v ktorých sa formulovala bisexuálna identita a politika ako taká, začala byť bisexualita veľkým problémom. Dnes a stále sa presvedčujeme o tom, aká nepriateľská vie byť spoločnosť ohľadne lesieb a gejov. Dnes je trendom v oblasti písania

kníh o homosexuáloch uverejniť aspoň jednu esej o problematike bisexuality, vo väčšine pozitívne ju vnímajúcej, nie je to však pravidlo (por. Kauth, M., 2007).

Podľa autorky Ondrisovej (Ondrisová et al, 2002) v dôsledku duálneho pohľadu na sexuálnu orientáciu bola bisexualita dlho považovaná len za prechodnú fázu k homosexuálnej identifikácii alebo za neochotu prijať vlastnú homosexualitu. Tento názor zdieľa aj Michael R. Kauth (Kauth, 2007, s. 376). Podľa tohto autora odborníci ako Taylor, Muscarella a iní (In: Kauth, 2007), síce berú na vedomie, že niektorí ľudia sú priťahovaní oboma pohlaviami, nepovažujú ich však za bisexuálov.

Michael R. Kauth (Kauth, 2007) prezentuje názor psychologičky Lisy Diamond, podľa ktorého ženy nie sú výlučne heterosexuálne. Lisa Diamond (In: Kauth, 2007) tvrdí, že ženy sa môžu zamilovať do osoby, ktorej pohlavie nie je podmienené sexuálnym pudom. Žena, ktorú sexuálne priťahujú muži, hoci má platonický vzťah so ženou sa líši od ženy, ktorá je sexuálne aj pocity priťahovaná oboma pohlaviami. Podľa Diamondovej je príliš limitujúce zmysľovať o sexuálnej orientácii len na základe pohlavia partnera. Podobný názor zastáva Taylor (In: Kauth, 2007). Podľa autora bola neheterosexuálna orientácia v starších civilizáciách bežnejšia ako sa môže zdať, no aj napriek tomu tento jav nekategorizuje ako bisexualitu. Podotýka, že je to práve kultúra, ktorá definuje ako uvažujeme o sexualite a pohlaví a práve západná kultúra má tendenciu rozdeľovať ľudí na výlučne heterosexuálov, či homosexuálov. (por. Kauth, 2007, s. 378-379)

V dnešnej dobe je podľa Ondrisovej (Ondrisová et al, 2002) bisexualita akceptovaná ako legitímna, reálne existujúca identita a kategória. O bisexualite možno hovoriť v prípade, ak človeka v istej miere priťahujú aj osoby jedného, aj osoby druhého pohlavia, pričom jeho sexuálna orientácia v zmysle bisexuality zostáva nezmenená. U bisexuálnych mužov a žien sa zvyčajne striedajú monosexuálne fázy, keď človek v určitom období žije len s jedným partnerom alebo partnerkou, a teda nie s partnermi oboch pohlaví súčasne. Samozrejme, že výber pohlavia partnera môže do istej miery závisieť aj od určitých faktorov, ktorými sú: na akom mieste kontinua sexuálnej orientácie sa človek nachádza, v ako tolerantnom prostredí žije a aký je jeho vlastný postoj k sexuálnej orientácii. Tak možno stretnúť bisexuálnu osobu, ktorá sa pod vplyvom okolností správa výlučne homosexuálne, prípadne výlučne heterosexuálne. V neposlednom rade pri výbere partnera zohrávajú dôležitú úlohu osobnostné a iné vlastnosti druhého človeka, nielen samotné pohlavie (por. Ondrisová et al., 2002, s. 15).

Michael Kauth (Kauth, 2007) uvádza názor Davida Schmitta (In: Kauth, 2007), ktorý tvrdí, že náklonnosť neurčuje pohlavie partnera a súčasné kategórie sexuality sú príliš

nepresné a dané kultúrou. Podľa Riegera (In:Kauth, 2007, s. 376) sexuálne vzrušenie vedie k náklonnosti. Na tejto hypotéze založil aj výskum, v ktorom zhromaždil bisexuálov, heterosexuálov a gejov. Títo sledovali film a na základe Kinseyho 7- bodovej škály mali označiť svoju náklonnosť voči jednému alebo druhému pohlaviu. Experiment dokázal, že bisexuálni muži majú zhruba rovnaký koeficient vzrušivosti ako gejovia. Prejavili silnú náklonnosť k mužom, hoci ich vzrušovali aj ženy, no nie natoľko silno ako heterosexuálov. Výskumníci teda došli k záveru, že bisexuáli pociťujú rovnakú vlnu záujmu o mužov aj ženy (por. Kauth,M.,2007,s. 375-377). Ak teda náklonnosť nie je vhodným ukazovateľom sexuálnej orientácie, čo iné? Podľa Kautha(Kauth,2007) odpoveď na túto otázku nie je tak úplne jednoznačná. Existujú isté nezrovnalosti medzi sexuálnymi myšlienkami, identitou a správaním, rovnako ako nemožno presne stanoviť hranice medzi homosexuálmi, heterosexuálmi a bisexuálmi. Svoje názory Kauth podopiera výskumami, ktoré podstúpilo zhruba osem tisíc študentov v USA a Kanade. Zhruba 97% mužov a žien sa považovalo za výlučne heterosexuálnych a zhruba 3% mužov a 2,4% žien uviedlo inú orientáciu (bisexuálnu, homosexuálnu). V otázkach náklonnosti 88% mužov a žien priznalo náklonnosť výlučne k opačnému pohlaviu a 1,4% mužov a 0,5% žien bolo priťahovaných svojím pohlavím. Podľa výsledkov experimentu 87,4% mužov a 92% žien malo sexuálnu skúsenosť s opačným pohlavím a 1,4% mužov a 0,7% žien prežilo sex s príslušníkom, či príslušníčkou rovnakého pohlavia. Keď však došlo na sexuálne fantázie 79% mužov a 74,2% žien snívalo výlučne o opačnom pohlaví a 9% mužov a žien uviedlo fantázie s rovnakým pohlavím. To znamená, že 21% mužov a 26% žien priznalo občasné snívanie o sexe s rovnakým pohlavím.(por. Kauth,2007, s. 378).

Záverom treba dodať, že hoci bisexualita je legitímnou sexuálnou orientáciou, stále existuje mnoho nezodpovedaných otázok. Jediný záver, ktorý môžeme z uvedeného vyvodit' je, že sexualita má široký záber a u každého jednotlivca zahŕňa niečo iné. Náklonnosť je teda určovaná inými charakteristikami ako výlučne pohlavím.

1.2.3. Transsexualita.

Naša kultúra rozdeľuje svet dvojpoohlavným merítkom. Deje sa tak najmä preto, že pohlavie nám je prirodzene dané a prirodzenou cestou ho nemožno zmeniť. Pohlavie je biologická charakteristika človeka ako muža a ženy, a zahŕňa základne fyziologické rozdiely, týkajúce sa pohlavných orgánov a reprodukčných dispozícií. Príroda však merítka ani hranice nepozná. Ako v rastlinnej ríši, tak aj v živočíšnej ríši nájdeme nespočet prípadov obojpohlavnosti. Keď sa však narodí človek, ktorý disponuje znakmi oboch

pohlaví, chceme ho „prirodzene“ zmeniť. Transsexuálny jedinec v kolónke pohlavie nemôže jednoznačne odpovedať. Pre takéhoto jedinca je pohlavie sociálne zhotovené, jeho pohlavná identita do žiadnych kultúrou daných klasifikácií nezapadá. Inetrsexualita sa však dá korigovať na základe lekárskeho zákroku a následnej hormonálnej liečby(por. In:Marková, 2009 s.60)

Transsexualita je poruchou pohlavnej identity u daného jedinca. Ako píše autori Weiss a Procházka (Fifková et al, 2008, s. 14) pre niektoré nie celkom definovateľné poruchy pohlavnej identity sa používa názov gender dysforia, či transgenderizmus. Gender dysforiu podľa autorov možno charakterizovať ako „ pocit subjektívne vnímanej nepohody, ktorá súvisí s nezhodou medzi pohlavnou identitou na jednej strane a svojou pohlavnou rolou a biologickým pohlavím na strane druhej. Transsexualita predstavuje najvýraznejšiu formu gender dysforie.“ (Fifková et al. 2008. s. 14)

Ako píše autori Weiss a Procházka(Fifková et al. 2008. s.14) správanie pripomínajúce poruchu pohlavnej identity možno nájsť už v antike. Už vtedy sa niektorí muži obliekali do ženských šiat a vykonávali ženské práce. Podobne tak aj Amazonky, ktoré si pre lepšiu prilnavosť luku k telu, obrezávali prsia, aby mohli lepšie strieľať. V osemnástom storočí sa welšský rebeli obliekali do ženských šiat a oslovovali sa sestry. Ako podotýka Judith Walkowitz (In: DUBY et al., 1993, s. 390) v devätnástom storočí bol transvestizmus jedným zo spôsobov, ktorým transsexuálne ženy skúmali svoju náklonnosť k rovnakému pohlaviu. Ženská obdoba transvestitizmu znamenala najmä nosenie mužských šiat, prisvojenie si ich životného štýlu a prispôbovanie sa mužským spôsobom. Tieto zvyky neboli žiadnou zvláštnosťou, tradovali sa po štyristo rokov najmä v Holandsku a Anglicku. Výhodou adaptovania sa mužským spôsobom bolo tiež to, že ženy mali možnosť získať také isté pracovné a platobné príležitosti ako muži. Avšak aj na tento životný štýl sa pozeralo oveľa komplexnejšie, tak ako aj na potraty alebo prostitúciu. Už v tých dobách sa na tento jav prizeralo ako na prekračovanie hraníc medzi pohlaviami, dokonca bolo prezliekanie sa za muža zákonom zakázané a prehlásené za poruchové správanie žien. Nosenie nohavíc teda naďalej ostávalo výsadne mužskou záležitosťou (por. In: DUBY et al.,1993, s. 390- 392).

Rovnako ako neexistujú úradne záznamy o prostitúcii a mužskej homosexualite, tak ani o transvestitizme nejstávajú písomné zmienky. Joan Walkowitz(In:DUBY et al, 1993) píše, že výnimku tvoril len Paríž, kde sa okolo roku 1890 objavili kaviarne, reštaurácie a kabarety určené výhradne pre transvestitov, lesby a prostitútky. Sexuológovia vo svojich štúdiách transvestitizmu z 19. storočia zdôrazňovali najmä „opačný sexuálny impulz“ a

„sexuálnu inverziu“. Aj napriek nespočetným výskumom sexuológovia nedospeli k žiadnej jednoznačnej interpretácii skúmaného javu, len reprodukovali predsudky a kategórie stanovené spoločnosťou. S prevratnou teóriou uranizmu prišiel v šesťdesiatych rokoch devätnásteho storočia profesor Karl Ulrichs(In:Duby et al., 1993, s.394) Podľa jeho slov u niektorých mužov došlo počas embryonálneho vývinu k uviaznutiu ženskej duše v mužskom tele. Túto teóriu podložil v roku 1869 Dr. Carl Westphal(IN:Duby et al., 1993, s. 395) prípadom slečny N, ktorá celé detstvo uprednostňovala chlapčenské oblečenie, bola priťahovaná výlučne ženami a vo svojich snoch vystupovala ako muž. Jej prípad Westphal označil ako „obrátenejší sexuálny temperament“, vrodený defekt vyskytujúci sa u mužov. (por. Duby et al., 1993, s. 393-396) .

Neskôr v devätnástom storočí vzniklo lekársko- morálne hnutie na pranierovanie prostitútok, matiek po potrate, transvestitov a priateľiek žien. Toto hnutie malo slúžiť nielen ako odstrašujúci prípad pre ľudí, ale tiež ako norma, podpora a útecha pre tých, ktorí sa nazdávali, že erotika má inú ako reprodukčnú funkciu. Aj napriek početným snahám, tieto ženy neostali na pokraji spoločnosti. Za pomoci a podpory buržoázneho hnutia feministiek začali pôsobiť v londýnskej štvrti West End. Anonymita a výhody nového prostredia umožnili takýmto ženám zastrieť nezákonné činy, či vytvorenie sociálnych vzťahov. (por. Duby et al, 1993, s. 398).

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, transvestizmus sa chápal ako rebélia. Spoločnosť nedokázala pochopiť, prečo by sa niekto chcel preobliekať za opačné pohlavie. V nasledujúcej podkapitole rozoberáme súčasný stav transvestizmu a transsexuálov.

1.2.3.1 Etiológia transsexuality

Aj napriek pomernému záujmu o štúdium transsexuality v 19.storočí, odborníci dlhé desaťročia nenašli uspokojujúce závery vysvetľujúce jej pôvod. Až 20. storočie prinieslo otvorenosť aj v tejto otázke. Sexuológovia spočiatku nerozlišovali rozdiely medzi transvestizmom a transsexualitou.

Na základe poznatkov autorov Procházku a Weissa (In:Fifková et al, 2002) vieme, že pojem transsexualizmus zaviedol Harry Benjamin v 50. a 60. rokoch minulého storočia. Benjamin(In: Fifková et. al, 2002, s. 21) skúmal poruchy pohlavnej identity v rokoch 1948- 1978 a v rámci transvestizmu zaviedol syndróm, prejavujúci sa hlbokými osobnostnými zmenami v oblasti pohlavnej identity. Bol to práve Benjamin, ktorý sa zaslúžil o to, že transsexualita bola zaradená na zoznam porúch sexuálnej identity.

Podľa autorky Hany Fifkovej a autora Petra Weissa (Fifková et al, 2002, s. 21) od 50. rokov 20. storočia sa mnohí odborníci snažili nájsť a vysvetliť presné príčiny transsexuality. Teórie a hypotézy sa rozčlenili do dvoch základných skupín- psychologické mechanizmy a biologické faktory.

Ako tvrdí McConaghy (In: Fifkova et al., 2002) v 50. a 60. rokoch 20. storočia boli psychologické teórie a mechanizmy založené najmä na psychoanalytickej koncepcii a teórii behavioristického učenia. Obe tieto koncepcie sa zhodujú v tvrdení, že vývoj osobnosti je naučený a ustanovený v prvých piatich rokoch života, a to najmä na základe výchovy a rodičovských vzťahoch. To znamená, že pohlavná identita je u transsexuálov aj netranssexuálov založená na tých istých vonkajších princípoch a vplyvoch pôsobiacich počas prvých rokov života. Autorka a autor ďalej prezentujú názor psychoanalytika Stollera (In: Fifková et. al, 2002, s. 22) ktorý predpokladal, že transsexualita vzniká u mužov, ktorých matka podporuje v ženskom správaní, zatiaľ čo otcovia na výchove neparticipujú. Takýto muži si potom prisvojujú a zvnútorňujú ženskú identitu. Stoller videl príčinu ženskej transsexuality v odmietaní dieťaťa vlastnými rodičmi. Takáto žena je podľa jeho zistení už po narodení považovaná za nepeknú, či málo ženskú, a pretože nie je dostatočne roztomilá, matka je k dieťaťu emočne chladná a otec dcéru v jej ženskosti nepodporuje. Dievča potom nadobúda mužské vzorce chovania a kopíruje otcovu ochraniteľskú pozíciu. Svoju teóriu Stoller podložil aj prípadom navonok anatomicky normálneho dievčaťa vychovaného rodičmi, ktorý si priali dievča. Dievčatko sa však na sklamanie matky od malička správalo akoby sa samo cítilo byť chlapcom. Akákoľvek snaha otočiť jej pohlavnú identitu na ženskú zlyhávali, až napokon došlo k zisteniu, že sa jedná o chlapca s penisom veľkosti klitorisu, rozštiepeným mieškom a nezostúpenými varlatami. Dieťa si teda aj napriek spoločenským tlakom správne uvedomovalo, svoju mužskú pohlavnú identitu. (por. Fifkova et al., 2002, s. 21-23).

Odborníci sa nezávisle od seba zhodujú, že práve biologické faktory majú rozhodujúci vplyv na formovanie našej pohlavnej identity. Toto tvrdenie podložili autorka Fifková a autor Weiss (In: Fifková et al., 2002) výskumami Dörnera (1991) a Goorena (1990), ktorí zastávali názor, že vznik transsexuality je ovplyvnený hormonálne. Hlavnými oblasťami mozgu zodpovednými za procesy sexuálnej diferenciacie sú hypothalamus a amygdala. Ide o najmä o tri centrá mozgu: centrum pre maskulínny a femínny typ sekrécie gonadotropínov, centrum pre sexuálnu orientáciu a centrum pre sexuálnu rolu. Existenciou týchto centier sa vysvetľujú niektoré zvláštnosti ľudskej sexuálnej orientácie a identifikácie. Práve rozdielnym spôsobom prenatálneho

programovania mozgu sa vysvetľuje vznik homosexuality, transsexuality, aj heterosexuality. Tieto oblasti mozgu zodpovedajú tiež za hladinu hormónov a neurotransmiterov počas vnútro maternicového vývoja. Zmeny hladín špecifických pohlavných hormónov vedú k trvalým štrukturálnym, či biochemickým zmenám tých oblastí, ktoré sú spojené s celoživotnými variáciami chovania v pohlavnej role alebo so sexuálnou orientáciou.

Podľa Fífkovej a Weissa (Fífková et. al, 2002, s. 25) pri skúmaní sexuálnej identity hrajú dôležitú úlohu tiež štúdie týkajúce sa intersexuality. Existencia detí s mužským genotypom, ale majúcich ženské pohlavné orgány a ženskú identitu primäla vedcov, aby pripustili, že pohlavnú identitu neurčujú priamo gény. V tých dobách si však vedci neuvedomovali, že toto presvedčenie má negatívny dopad na liečbu intersexuálov. Teórie, ktoré uvádzali, že pohlavnú identitu určujú genitálie a výchova, viedli k odporúčaniam chybné korigujúcich operácií u mnohých intersexuálnych detí. Presvedčenie, že dieťa možno prevychovať k správnej pohlavnej identite, malo negatívne následky na psychický vývoj mnohých intersexuálov.

Mnohé výskumy teda dokázali, že na vzniku sexuálnej identity sa väčšmi podieľajú biologické faktory. Podľa Fífkovej a Weissa (Fífková et. al, 2002, s. 26) vplyv psychologických faktorov sa nepodarilo poukázateľne potvrdiť žiadnou štúdiou, ale ani terapeuticky.

1.3 Pohľad na otázky LGBT v učebných osnovách

Sexuálna etika, či etika sexu, je vôbec takéto slovné spojenie možné? Podľa učebných osnov väčšina škôl nie. Sexuálna výchova ako samostatný predmet je na slovenských školách opomínaný. Jadro sexuálnej výchovy v etike je integrálnou súčasťou rodinnej etiky. V nasledujúcich podkapitolách prezentujeme stav sexuálnej výchovy na slovenských školách a tiež zaradenie LGBT otázok do osnov etickej výchovy.

Autorka Lidia Pawelec (In: Marková, 2009) zastáva názor, že sexuálna výchova ako samostatný predmet vo výuke základných škôl chýba. Témy zahŕňajúce sexuálne spolunažívanie sú súčasťou iných predmetov a pripravujú študentov najmä na rodinný život. Podľa Kozakiewicza (In: Marková, 2009) vhodným vekom na začatie sexuálnej výchovy u žiakov/-čok je 10 rokov. V tomto veku sa u detí začínajú prvé fyziologické a psychické zmeny sprevádzajúce nástup puberty. Autorka Pawelecová však zdôrazňuje, že tento proces nie je možný bez pomoci rodičov. Povinnosťou školy aj rodiny je sprostredkovať informácie citlivým, no zároveň pravdivým spôsobom primeraným veku.

Nie je však zriedkavým javom, že rodičia svojim deťom tieto informácie nedokážu alebo nevedia podať. V takom prípade táto povinnosť pripadá na učiteľov/ky.

Prepojenie školy a rodiny obhajuje aj Lenczová (In: Lenczová, 2007, s.): „Rodina je najprirodzenejším prostredím, kde dieťa vníma vzájomnú lásku, pomoc a podporu medzi otcom a matkou. Škola je druhým prostredím, kde si dieťa prehľbuje poznatky z domova o vzniku ľudského života, o vzťahu muža a ženy, o svojej budúcej životnej roli muža/ženy do podoby systematického celku a má možnosť vidieť túto oblasť života človeka v širších spoločenských súvislostiach. V škole dieťa a mladý človek vníma správanie a rozprávanie svojich spolužiakov a spolužiačok, správanie pedagógov a celkového ducha školy a to mu ďalej dokresľuje jeho obraz o tajomstvách intímneho života.“

Vo vyšších ročníkoch druhého stupňa základnej školy sú však medzipredmetové prepojenia takmer nemožné. Pawelecová (In: Marková, 2007, s.296) to odôvodňuje tým, že na druhom stupni základnej školy sú učebné osnovy viac prispôsobené potrebám študentov. Väčšina predmetov so zameraním na rodinnú a sexuálnu výchovu je nepovinná a neklasifikovaná. Autorka ďalej odporúča v rámci sexuálnej výchovy rodovo citlivý prístup. Vzhľadom na rozdiely v psychosexuálnom vývine dievčat a chlapcov, odporúča rozdelenie do skupín podľa pohlavia. Takéto rozdelenie pomáha predísť ostychu pri „citlivých“ témach, a rovnako tak zohľadňuje fakt, že obdobie dospievania u dievčat a chlapcov ako aj ich záujmy a potreby sú v istom veku odlišné. Rovnaký názor zastáva aj Seilert (In: Bianchi, 2003), ktorý si myslí, že výchova by mala zdôrazňovať vnímanie a diferencovanie citov, podporovať vlastnosti a city a ich spontánne vyjadrovanie, predovšetkým u chlapcov podporiť slovné vyjadrovanie citov. Lukšik (In: Bianchi 2003) dodáva, že u chlapcov by sme mali podporovať to, aby dokázali prejavovať aj zdanlivo nie mužské city, ako je strach alebo potreba útechy či bezpečia a istoty. Naopak u dievčat by sme mali dosiahnuť, aby dokázali vyjadriť zdanlivo nie ženské city ako hnev, odmietnutie, dominanciu.

Sexuálna výchova a jej začlenenie do výchovno-vzdelávacieho procesu na školách je podľa Markovej (In: Popelková, M.-Zaťková, M. 2007) však aj politickou témou. Ozývajú sa proti nej predovšetkým konzervatívne hlasy, ktoré argumentujú neúčinnosťou sexuálnej výchovy a jej zodpovednosťou za skoršiu a častejšiu sexuálnu angažovanosť dospievajúcich. Podľa Šilerovej (In: Popelková, M.-Zaťková, M. 2007) sú krajiny s otvorenou sexuálnou výchovou súčasne krajinami s najnižším výskytom gravidít dospievajúcich a s najnižšou potratovosťou. Štáty s ambivalentným alebo s nepriateľským postojom k sexuálnej výchove patria k najhorším v týchto ukazovateľoch. Marková

(In:Popelková,M.-Zat'ková,M. 2007) trvá na tom, že rôznorodosť sexualít má byť akceptovaná ako spoločenská realita. Na túto skutočnosť musíme nazerať rovnocenne, a to najmä vo význame možností pre vlastnú životnú perspektívu mužov a žien. Školská sexuálna výchova je podľa autorky príspevku jednou zo sociálnych interakcií, v ktorej sa uskutočňuje sexuálna socializácia a môže prispieť k bohatšej sexualite/sexualitám a priateľskejšiemu zaobchádzaniu s ňou/nimi.

Ako píše Pawelecová (In: Marková, 20 09, s. 298) o tématických plánoch hodín rozhoduje v drvivej väčšine učiteľ/-ka, niekedy v spolupráci s rodičmi. Preto nečudo, že LGBT témy sa v učebných osnovách nachádzajú veľmi sporadicky. Mike Sutherland (In: Marková, 2009, s. 37) podotýka, že práve obdobie puberty býva pre neheterosexuálov najkritickejšie. Toto obdobie je spojené s budovaním silnej osobnosti jedinca, ale rovnako tak ho sprevádza vnútorný zmätok ohľadom toho kým človek je po stránke profesionálnej, emocionálnej, i sexuálnej. Preto je pre adolescenta identifikácia rolí veľmi dôležitá. McCann (In: Marková,2009) poukazuje na problém, že dnešné deti majú obmedzené poznatky o queer ľuďoch v ich okolí. Tento fakt neskôr vyúsťuje do vytvárania negatívnych postojov a stereotypov. Podobný názor zastáva aj Sloboda (In: Marková, 2009, s.75-77). Podľa autora je LGBT komunita málo viditeľná. Nakoľko chýba dostatočná mediálna a politická osveta ohľadom otázok gejov, lesbiab, bisexuálov a transsexuálov, nemožno takúto aktivitu čakať práve na pôde školy.

Autorka Nemcová (In: Marková, 2009) píše, že s homofóbiou sa dnes celkom bežne môžeme stretnúť aj v školstve. „ Hanlivé označenia gejov, či lesbických žien sú ako nadávky používané medzi mládežou v školách (a nielen tam) tak často, že takmer nikto si neuvedomí, že používanie takéhoto jazyka plného nenávisťi vonkoncom nie je v poriadku. Až 97% študentov a študentiek istej strednej školy uviedlo, že v ich škole nie je takýto homofóbny jazyk nezvyčajný. “ (In: Marková, 2009, s. 130) Nemcová ďalej upozorňuje na fakt, že preferovanie heterosexuality ako jediného primeraného spôsobu partnerského a rodinného života je výrazné aj v osnovách výchovy k manželstvu a rodičovstvu na slovenských školách, čo je súčasná obdoba sexuálnej výchovy. Analýza osnov výchovy k manželstvu a rodičovstvu platných od júna 1998 podľa autorky Nemcovej(In:Marková, 2009,s. 132) zachytila dve základné posolstvá v rámci osnov pre 1.stupeň ZŠ, podľa ktorých je heterosexuálna orientácia jedinou orientáciou, ktorá môže byť akceptovaná spoločensko-mravnou normou, pričom za správne sa pokladá založenie rodiny, reprodukcia a výchova vlastných detí. Podobné posolstvo obsahovala aj výchova k manželstvu a rodičovstvu pre 2. stupeň ZŠ, podľa ktorého homosexuálna orientácia síce

existuje, ale nie je rovnocenná heterosexuálnej orientácii a možno ju riešiť heterosexuálnym partnerským vzťahom (por. In: Marková, 2009, s. 132)

Sexuálne orientácie sa ako téma zjavujú až v osnovách výchovy k manželstvu a rodičovstvu pre stredné školy v rámci tematického plánu. Avšak sú časovo a „priestorovo“- asociované s úchylkou, či nebezpečenstvami. Autorka Nemcová (In:Marková, 2009, s. 133) tiež spomína publikáciu „Metodická príručka pre sexuálnu výchovu na druhom stupni základných škôl“ a „Pracovné listy pre sexuálnu výchovu na druhom stupni základných škôl“, ktoré sú ojedinelé tohto druhu na Slovensku, kde sa na primeranej úrovni venuje pozornosť aj homosexualite (por. In: Marková, 2009, s. 132-133)

Etika je veda o morálke a morálka je centrom jej záujmu. Úlohou etickej výchovy je naučiť študentov základným princípom tolerancie ku všetkým bez ohľadu na rasu, vierovyznanie, kultúru, pohlavie, sexuálnu orientáciu, ekonomické postavenie alebo telesné postihnutie. Ak však žiaci/-čky nemajú aspoň základné poznatky o sexualite a sexuálnej identite, sú v tých lepších prípadoch často sami dezorientovaní, alebo znechutení, v tých horších prípadoch si závery vytvárajú sami, prípadne na základe informácií od rovesníkov. Takisto je dôležitá schopnosť empatie (vcítienia sa do druhých), ktorá predstavuje podstatný základ vo vzťahoch. Mali by sme dať deťom a mládeži príležitosť vžiť sa do potrieb a citov druhých a naučiť ich, aby vedeli na to patrične reagovať. Predpokladom pre to je odbúranie strachu pred stretnutiami s ľuďmi a strachu z ich blízkosti. Škola by mala podporiť a nastoliť humánnu atmosféru, v ktorej by sa deti naučili empaticky reagovať v modelových situáciách (Lukšik In: Bianchi, 2003).

2 Cieľ prieskumu

V empirickej časti našej práce sme sa snažili na základe kombinovaného kvalitatívneho a kvantitatívneho prieskumu zistiť, nakoľko sú vysokoškolskí študenti a študentky otvorení problematike LGBT ľudí. V tejto časti našej práce sme uvádzali informácie týkajúce sa výsledkov získaných prieskumom, ktorý sme realizovali prostredníctvom dotazníka.

Za hlavný cieľ našej práce sme si zvolili špecifikáciu vybraných postojov k LGBT ľuďom u študentov a študentiek etickej výchovy. Snažili sme sa zistiť nielen rozsah vedomostí, ktorý študentky a študenti v tejto oblasti majú, ale rovnako tak ako vnímajú LGBT ľudí a nakoľko sú citlivé/-í na menšinové sexuálne orientácie vo svojom okolí. Zaujímalo nás, aký názor majú študenti na diskrimináciu lesbičiek, gejov, bisexuálov a transgender ľudí a akým spôsobom sa z ich uhlu pohľadu dá táto páľčivá otázka riešiť.

V nasledujúcich podkapitolách sme prezentovali cieľ prieskumu, prieskumné otázky, metódy použité počas prieskumu, s ktorými sme prieskum realizovali a rovnako tak metódy použité pri vyhodnocovaní prieskumu.

2.1 Prieskumné otázky

Pre presnejšiu analýzu a pre podrobnejšiu klasifikáciu sme si cieľ našej práce, resp. prieskumu rozpracovali na konkrétnejšie prieskumné otázky.

1. Aká je informovanosť vysokoškolských študentov a študentiek ohľadom problematiky menšinových sexuálnych orientácií?
2. Aké vybrané aspekty postojov zastávajú študenti a študentky etiky k ľuďom s menšinovou sexuálnou orientáciou?

3 Metodika práce a metody skúmania

V ďalšej časti práci sme sa venovali metódam zberu dát, vyhodnocovaniu, bližšie sme si popísali našu prieskumnú vzorku a harmonogram samotného prieskumu.

3.1 Metódy zberu dát

V prieskume sme použili metódu dotazníka s otázkami. V dotazníku sme respondentom ponechali priestor neobmedzene vyjadriť svoj názor. Respondenti položky vyplňali anonymne, autorka však bola k dispozícii v ich blízkosti pre prípad potreby objasnenia nejasností ohľadom dotazníka. Tým sme chceli predísť nepochopeniu položiek dotazníku a zníženie jeho efektívnosti a účelnosti.

Dotazník obsahuje 27 otázok. Prvých šesť otázok je zameraných na demografické a identifikačné údaje respondentov. Týkajú sa veku, vierovyznania, sexuálnej orientácie a bydliska. Dotazník ďalej obsahuje osem otvorených otázok, ktoré mali za úlohu objasniť morálne a občianske postoje študentov etiky k danej problematike. V týchto otázkach respondenti vyjadrovali voľné odpovede na dané otázky. Ostatné otázky sú škálované.

3.2 Metódy vyhodnocovania a interpretácie výsledkov

V našom prieskume sme si k dosiahnutiu vytýčených cieľov zvolili metódu dotazníka. Výsledky nášho prieskumu sme analyzovali pomocou kvalitatívnej a kvantitatívnej metódy spracovania. Pri analýze odpovedí sme najčastejšie používali matematicko-štatistické spracovanie výsledkov. V prieskume sme použili početnosť odpovedí, percentuálne vyjadrenie a tiež vyhodnocovanie odpovedí na základe chi-kvadrátu, čo je neparametricky štatistický test na testovanie rozdielu v nominálnom type premennej.

Pri škálovaných otázkach sme početnosť odpovedí uvádzali osobne u mužov a žien. Na rozdiel medzi týmito položkami poukazuje spomínaný chi-kvadrát. Spracovanie otvorených otázok sme uskutočnili pomocou kategorizácie odpovedí. Z odpovedí uvádzaných v dotazníku sme si vytvorili kategórie, na základe ktorých sme zaznamenali výskyt početností odpovedí zoradených v tabuľkách. Otvorené otázky nebolo možné vyhodnotiť percentuálne, nakoľko respondenti a respondentky uvádzali viac ako jednu odpoveď. Z toho dôvodu by počet percent prevyšoval 100%.

3.3 Časový plán prieskumu

Prieskumu proces sme realizovali v nasledujúcich krokoch:

1. Vymedzenie prieskumnej témy (september 2009)
2. Vymedzenie prieskumných položiek a cieľov (november 2009)
3. Formulácia prieskumných cieľov (december 2009)
4. Formulovanie prieskumných otázok (december 2009)
5. Určenie prieskumných metód (december 2009)
6. Výber prieskumnej vzorky (december 2009)
7. Zostavenie dotazníka (január 2010)
8. Zber prieskumných údajov (január – marec 2010)
9. Spracovanie výsledkov prieskumu (marec-apríl 2010)
10. Interpretácia a vyhodnotenie výsledkov (apríl 2010)

3.4 Výber a charakteristika prieskumného súboru

Za prieskumnú vzorku nášho prieskumu sme si zámerným výberom vybrali vysokoškolských študentov a študentky etickej výchovy. Výsledky a závery prieskumu preto nemožno zovšeobecňovať a treba zohľadniť túto diferenciáciu.

Rozdaných bolo 105 dotazníkov, v našej interpretácii sme analyzovali 62 dotazníkov. Návratnosť dotazníka predstavovala 65 %. Dotazník bol rozdaný medzi 27 mužov a 35 žien, prieskumnú vzorku teda tvorilo 40,4% mužov a 59,6% žien. Respondenti a respondentky sa nachádzali vo vekovom rozpätí 20 až 26 rokov, priemerný vek našich respondentov a respondentiek bol 22 rokov.

V dotazníku sme najskôr zisťovali demografické údaje ako bydlisko, vek, vieru, sexuálnu orientáciu a vzťahové zázemie respondentov a respondentiek. Získané údaje sme spracovali do tabuliek.

Tab. 1 Analýza odpovedí na otázku: Považujete sa za(váš postoj k viere):

	Muži		Ženy	
	N	%	N	%
Veriaceho katolíka, protestanta, pravidelne chodíte do kostola	1	4%	2	5,41 %
Veriaceho katolíka, protestanta, príležitostne chodíte do kostola	8	32 %	7	18,92 %
Veriaceho katolíka, protestanta, nechodíte do kostola	8	32 %	10	27,02 %
Ateistu, neveriaceho	7	28 %	14	37,83 %
Neviem	1	4 %	2	5,41 %
Iné	0	0 %	2	5,41 %
Spolu	25	100 %	37	100 %

Tabuľka 1 nás informovala o vierovyznaní respondentov/iek. Najviac opýtaných spadalo do kategórie neveriacich. Išlo o 7 mužov(28%) a 14 žien(37,83%). Druhou najčastejšie uvádzanou odpoveďou bola „veriaci katolík, protestant, nechodíte do kostola“. Sem patrilo zhruba 27% žien a 32% mužov. Najmenej respondentov (4%) sa považovalo za veriaceho katolíka, protestanta pravidelne navštevujúceho kostol. O niečo vyššie percento žien (5,41%) uviedlo tú istú odpoveď. Jedna študentka v položke „iné“ uviedla vieru v deizmus a jedna študentka napísala vieru vo východné filozofie.

Tab. 2 Analýza odpovedí na otázku: V súčasnej dobe bývate

	Muži		Ženy	
	N	%	N	%
V obci nad 100 tisíc obyvateľov	3	12 %	4	10,82 %
V obci od 60 tisíc obyvateľov do 100 tisíc obyvateľov	3	12 %	5	13,51 %
V obci od 31 tisíc obyvateľov do 60 tisíc obyvateľov	10	40 %	12	32,43 %
V obci do 30 tisíc obyvateľov	3	12 %	7	18,92 %
Na dedine	6	24 %	9	24,32 %
Spolu	25	100 %	37	100 %

Tabuľka 2 zahrňovala demografické údaje o respondentoch a respondentkách. Desiati muži (40%) a dvanásť žien (32,43%) pochádzalo z malých miest od 31tisíc obyvateľov do 60 tisíc obyvateľov. Druhou najpočetnejšou skupinou boli respondenti a respondentky z dediny. Tvorilo ju 6 mužov (24%) a 9 žien (24,32%). Ako svoje bydlisko uviedli 3 muži(12%) a 7 žien (18,92%) obec do 30 tisíc obyvateľov. Odpoveď „v obci od 60 tisíc obyvateľov do 100 tisíc obyvateľov“ zvolilo 5 študentiek(13,51%) a traja študenti (12%). Najmenej respondentov (12%) a respondentiek (10,82%) si za odpoveď zvolilo „v obci nad 100 tisíc obyvateľov“.

Tab. 3 Analýza odpovedí na otázku: V súčasnej dobe

	Muži		Ženy	
	N	%	N	%
Mám trvalý partnerský vzťah	13	52 %	17	45,95 %
Mám trvalý partnerský vzťah, aj náhodné sexuálne kontakty	3	12 %	2	5,41 %
Nemám trvalý partnerský vzťah, iba náhodné sexuálne kontakty	3	12 %	4	10,81 %
Som sám/-a	6	24 %	13	35,14 %
Iné	0	0 %	1	2,70 %
Spolu	25	100%	37	100%

Tabuľka 3 pojednávala o partnerských vzťahoch, ktoré opýtani udržiaujú. Najviac respondentov-13 mužov (52%) a 17 žien (45,95%) malo trvalý partnerský vzťah. Druhou najčastejšie volenou odpoveďou bola „som sám/-a“. Túto odpoveď zvolilo 13 žien (35,14%) a 6 mužov (24%). Traja muži (12%) a dve ženy (5,41%) zvolili odpoveď „mám trvalý partnerský vzťah, aj náhodné sexuálne kontakty“. Štyri ženy (10,81%) a traja muži(12%) uviedlo odpoveď „nemám trvalý partnerský vzťah, iba náhodné sexuálne kontakty“. Jedna vysokoškoláčka zvolila položku „iné“, kde uviedla, že má voľný vzťah, bližšie ho však nešpecifikovala.

4 Výsledky prieskumu a diskusia

4.1 Analýza výsledkov prieskumu

V nasledujúcej kapitole predkladáme analýzu výsledkov prieskumu podľa položiek v našom dotazníku.

Prvých 6 otázok slúžilo na identifikáciu respondenta/ky. Respondent/ka si mohol/la vybrať jednu z ponúkaných možností, prípadne vyjadriť svoj postoj v položke iné. Nasledovali otvorené otázky v ktorých študenti a študentky vyjadrovali svoj názor na požadovanú otázku. Otvorené otázky sme kategorizovali na rovnaké, alebo podobné odpovede, ktoré respondenti/ky uvádzali najčastejšie. Názvy kategórií nepredstavujú samotné odpovede vysokoškolákov a vysokoškoláčok, ide o kategórie do ktorých sme tieto odpovede zaradili. Posledným typom položiek boli škálované otázky, na základe ktorých sme merali názory a postoje respondentov/iek. Odpovede sme kvantifikovali a štatisticky analyzovali. Žiaci/čky vyjadrovali svoj postoj výberom zo stupnice, kde 5 znamenalo úplne súhlasím, 4 skôr súhlasím, 3 neviem, 2 skôr nesúhlasím a 1 vôbec nesúhlasím.

Na základe odpovedí opýtaných sme mohli analyzovať vybrané aspekty postojov vysokoškolských študentov a študentiek etickej výchovy.

Tab. 4 Analýza odpovedí na otázku: Ako sú podľa vás homosexuáli diskriminovaní?

Kategória	Početnosť		
	Muži	Ženy	Spolu
	Počet	Počet	
Netolerancia	16	17	33
Výsmech	13	19	32
Predsudky	10	14	24
Skrytá diskriminácia	7	15	22
Neviem	3	2	5

Tabuľka 4 reflektovala najčastejšie kategórie, do ktorých bolo možné zaradiť odpovede respondentov a respondentiek ohľadom diskriminácie gejev a lesbiem. Najčastejšie uvádzanou odpoveďou bola netolerancia, nerovnosť, antipatia voči homosexuálom. Do tejto kategórie spadalo 33 študentských názorov, 16 mužov a 17 žien. Druhou najobširnejšou kategóriou bola položka výsmech, kde 13 mužov a 19 žien

najčastejšie uvádzalo odpovede ako nevhodné vtipy, zosmiešňovanie, strápňovanie. Do tretej kategórie sme zaradili 24 odpovedí, 10 mužov a 14 žien najčastejšie uvádzalo, že pôvod diskriminácie homosexuálov tkvie v predsudkoch. Do kategórie skrytá diskriminácia sme zaradili názory 22 študentov a študentiek, ktorí uvádzali odpovede ako odlišné správanie k homosexuálom, nerovnosť pracovných príležitostí, vyčlenenie z kolektívu. Tieto a podobné odpovede vo svojich dotazníkoch uviedlo 7 mužov a 15 žien. Spolu 5 respondentov a respondentiek sa k danej položke nevyjadrilo.

Tab. 5 Analýza odpovedí na otázku: Čím sú podľa Vás zapríčinené negatívne postoje voči homosexuálom?

Kategória	Početnosť		
	Muži	Ženy	Spolu
	Počet	Počet	
Predsudkami	12	15	27
Vierou	11	15	26
Výchovou	6	9	15
Stereotypmi, zvykom	2	6	8
Malá resp. žiadna informovanosť	5	3	8
Neviem	3	1	4

Tabuľka 5 vyjadrila odpovede respondentov a respondentiek na negatívne postoje voči homosexuálom. K otázke sa vyjadrilo všetkých 62 študentov a študentiek, z toho 1 žena a 3 muži nevedeli presne zadefinovať dôvod negatívnych postojov k homosexuálom. Najväčšia časť študentov a študentiek (27) uvádzalo odpovede, ktoré sme zaradili pod kategóriu predsudky. Najčastejšie sa objavovali odpovede, že ľudia si myslia, že sú homosexuáli chorí, že na seba gejovia a lesby chcú pútať pozornosť, že spoločnosť má skreslený obraz o homosexuáloch. Druhou najväčšou kategóriou boli odpovede založené na náboženských predsudkoch. Až 11 vysokoškolákov a 15 vysokoškoláčok si myslí, že negatívne postoje voči ne-heterosexuálom sú spôsobené vierou. Ďalšou početnou kategóriou boli odpovede 2 mužov a 6 žien, ktorí/-é uviedli, že ľudia sa k homosexuálom správajú nevráživo na základe zvyku, že heterosexuáli tvoria väčšinovú sexuálnu orientáciu. Rovnako tak 8 ľudí, 5 mužov a 3 ženy, sa vyjadrilo, že postoje ľudí ovplyvňuje málo dostupných informácií o queer ľuďoch. Dve študentky vo svojej odpovedi uviedli

absenciu sexuálnej výchovy ako nástroja na získanie potrebných informácií nielen o sexualite, ale aj o sexuálnych orientáciách.

Tab. 6 Analýza odpovedí na otázku: Ako spoznáte na mužovi, že je gej?

Kategória	Početnosť		
	Muži	Ženy	Spolu
	Počet	Počet	
Správanie	13	18	31
Zženštilosť	7	17	24
Oblečenie	3	16	19
Celkový dojem	6	11	17
Neviem/ nespoznám	4	2	6

Tabuľka 6 sumarizovala odpovede na otázku „Ako spoznáte na mužovi, že je gej?“. K otázke sa vyjadrilo všetkých 37 žien aj 25 mužov. Najčastejšie uvádzanou odpoveďou bolo správanie. Do tejto kategórie spadali odpovede 13 mužov a 18 žien. Zo všetkých opýtaných respondentov a respondentiek sme 24 odpovedí kategorizovali položkou zženštilosť. Presne 17 žien a 7 mužov uvádzalo odpovede ako afektovanosť, feminita alebo precitlivosť, vlastnosti a črty typické pre ženskú populáciu. Treťou najvyškytovanou kategóriou bolo oblečenie, ktoré ako jednu z odpovedí napísali 3 muži a 16 žien. Dievčatá si zväčša viac všimajú vonkajšiu upravenosť u mužov, čím sme si vysvetlili vysoký počet respondentiek uvádzajúcich odpovede ako zmysel pre módu, upravenosť, či dokonca zvýšená hygiena. 6 mužov a 11 žien uviedlo, že geja spoznajú hneď na prvý pohľad, podľa telesného postoja, či mimiky. Z celkového počtu opýtaných 4 muži a 2 ženy napísali, že geja nespoznajú alebo ho nedokážu pri prvom kontakte identifikovať ako geja.

Tab. 7 Analýza odpovedí na otázku: Ako spoznáte na žene, že je lesba?

Kategória	Početnosť		
	Muži	Ženy	Spolu
	Počet	Počet	
Správanie	6	24	30
Oblečenie	5	23	28
Neviem/ nespoznám	16	9	25
Maskulinita	8	12	20

Tabuľka 7 diferencovala odpovede do štyroch kategórii. Na otázku odpovedali všetci opýtaní. Kategórie boli takmer totožné s predošlou tabuľkou. Rozdiel sme pocítili vo vnímaní žien ako lesbičiek. Až 25 vysokoškolákov a vysokoškoláčok uviedlo, že na žene nedokážu jej orientáciu hneď spoznať. Nadpolovičná väčšina mužov(16) a skoro štvrtina žien (9) teda nevie rozoznať lesbičku od heterosexuálnej ženy. Najčastejšie uvádzanou odpoveďou bolo, že ženu lesbičku možno spoznať na základe správania. Medzi odpoveďami 30 opýtaných, z toho 24 študentiek a 6 študentov, sa nachádzali odpovede ako sexuálna apatia voči mužom, či mužské spôsoby a správanie. Druhou najčastejšie zvolenou kategóriou bolo oblečenie, do ktorej sme zaradili odpovede 5 mužov a 23 žien. Mužské črty, mužný postoj, či gestá uviedlo ako svoje odpovede dokopy 20 mužov a žien. Do najmenej častej kategórie „maskulinita“ sme zahrnuli 8 mužských a 12 ženských odpovedí.

Tab. 8 Analýza odpovedí na otázku: Čím sa podľa vás líši homosexuál od bisexuála?

Kategória	Početnosť		
	Muži	Ženy	Spolu
	Počet	Počet	
Sexuálnou orientáciou	20	33	53
Životný štýl	8	13	21
Sú rovnakí	4	7	11
Neodpovedal/-a	0	2	2

Tabuľka 8 zhrnula odpovede opýtaných do štyroch kategórií. Zo 62 respondentov a respondentiek 2 ženy na otázku neodpovedali. Medzi najčastejšie odpovede, ktoré 20

mužov a 33 žien uviedlo, patrili výber partnera, pohlavný styk, či sexuálna identita. Tieto odpovede sme kategorizovali položkou „sexuálna orientácia“. Do kategórie „životný štýl“ sme zahrnuli odpovede 8 mužov a 13 žien. Týchto 21 respondentov a respondentiek uvádzalo odpovede, že bisexuál môže žiť aj v spoločensky uznanom zväzku, zatiaľ čo homosexuálom je táto možnosť odopretá. Podľa 11 opýtaných medzi homosexuálom a bisexuálom nie je rozdiel. Z odpovedí 4 mužov a 7 žien vyplynulo, že homosexuál je totožný s bisexuálom.

Tab. 9 Analýza odpovedí na otázku: Ako by sa podľa Vás mal štát stavať k problematike gejov, lesbičiek a bisexuálov?

Kategória	Početnosť		
	Muži	Ženy	Spolu
	Počet	Počet	
Nediskriminovať	16	31	47
Väčšia informovanosť	20	25	45
Uzákoniť registrované partnerstvo	15	26	41
Neviem	6	4	10

Tabuľka 9 nám zobrazila rôznorodosť študentských názorov na riešenie problematiky gejov, lesbičiek, bisexuálov. Medzi 47 odpoveďami opýtaných sa najčastejšie vyskytovali odpovede ako nevyčleňovať sexuálne menšiny z kolektívov, nediskriminovať, nepoukazovať na ich odlišnosť. Do prvej kategórie sme zarátali odpovede 16 mužov a 31 žien. Druhá kategória obsahovala odpovede 45 respondentov a respondentiek. Medzi často opakované odpovede 20 mužov a 25 žien patrili usporadúvanie prednášok o sexuálnych orientáciách, semináre na danú problematiku, väčšia angažovanosť spoločnosti a neziskových organizácií. V tretej kategórii bolo zarátaných 15 mužských a 26 ženských odpovedí. Medzi najfrekvencovanejšie odpovede 41 respondentov a respondentiek patrilo schválenie zákona o registrovaných partnerstvách, povoliť sobáš homosexuálov. Až 10 respondentov odpovedalo na položenú otázku odpoveďou neviem.

Tab. 10 Analýza odpovedí na otázku: Ako by sa podľa vás mala spoločnosť správať k transsexuálom?

Kategória	Početnosť		
	Muži	Ženy	Spolu
	Počet	Počet	
Tolerantne	11	16	27
Nevšímať si ich	14	9	23
Normálne	8	12	20
Neodpovedal/-a	4	2	6

Tabuľka 10 predstavovala súhrn odpovedí, ktoré sme rozdelili do štyroch kategórií. Na otázku odpovedalo 56 respondentov a respondentiek, 4 muži a 2 ženy neodpovedali. Najobširnejšou kategóriou bola položka, do ktorej sme zhrnuli odpovede 27 vysokoškolákov a vysokoškoláčok. Opýtaných 11 mužov a 16 žien uvádzalo odpovede ako rešpekt voči transgender ľuďom, nezosmiešňovať, netýrať, či tolerovať ich. Do druhej kategórie boli zaradené odpovede 14 mužov a 9 žien, ktorí najčastejšie navrhovali ignoráciu, čiže odpovede v zmysle, že ak si ľudia transsexuálov prestanú všímať, nebudú sa títo cítiť nepríjemne. Celkom 20 študentov a študentiek navrhlo, že by sa spoločnosť mala správať k transsexuálom ako ku každému občanovi.

Tab. 11 Analýza odpovedí na otázku: Na ktorých predmetoch etickej výchovy v rámci vysokej školy bola problematika sexuálnych orientácií preberaná?

Kategória	Početnosť		
	Muži	Ženy	spolu
	Počet	Počet	
Rodový tréning	20	26	46
Etika manželského a rodinného života	5	13	18
Etika v rodine	3	9	12
Medziľudská komunikácia	3	4	7
neviem	2	0	2

Tabuľka 11 pojednávala o predmetoch v rámci vysokoškolskej prípravy etickej výchovy, na ktorých bola problematika LGBT podľa respondentov prediskutovaná. K otázke sa vyjadrilo všetkých 62 respondentov a respondentiek. Najčastejšie uvádzanou odpoveďou bol predmet rodový tréning, ktorý bol zameraný práve na otázky rodové, otázky sexuality, partnerstva a orientácií. Túto odpoveď zvolilo 20 mužov a 26 žien, čo je u oboch pohlaví nadpolovičná väčšina. Druhou najčastejšie uvádzanou odpoveďou bol predmet etika manželského a rodinného života. Túto odpoveď napísalo 13 žien a 5 mužov. Len 3 muži a 9 žien uviedlo odpoveď Etika v rodine. Predmet, ktorý uviedlo 12 respondentov a respondentiek, mal podobné zameranie a obsahovú štruktúru ako druhý najčastejšie uvádzaný predmet. Ďalšiu kategóriu tvorili odpovede, kde 3 muži a 4 ženy uviedlo predmety so zameraním na medziľudskú komunikáciu. Dvaja muži nevedeli uviesť žiadnu odpoveď. Niekoľkí študenti a študentky sa vyjadrili, že odhliadnuc od ich odpovedí, neboli s rozsahom informácií v obsahovej náplni predmetov spokojní.

Tab. 12 Analýza výroku : Homosexualita je duševná choroba

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	-	0 %	-	0%	-	0 %
Skôr súhlasím	1	4 %	1	2 %	2	3 %
Neviem	4	16 %	3	8 %	7	11 %
Skôr nesúhlasím	11	44 %	11	30 %	22	36 %
Vôbec nesúhlasím	9	36 %	22	60 %	31	50 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 12 nám vyjadrila postoj študentov a študentiek k výroku, že homosexualita je duševná choroba. Keďže šlo o škálovanú otázku, naša prieskumná vzorka mohla mieru súhlasu vyjadriť na základe škály, kde 5 znamenalo úplne súhlasím, 4 skôr súhlasím, 3 neviem, 2 skôr nesúhlasím a 1 vôbec nesúhlasím. Zhruba 86% opýtaných s výrokom „homosexualita je duševná choroba“ nesúhlasilo. Položku „vôbec nesúhlasím“ zvolilo 31 (50%) respondentov a respondentiek, čiže 9 mužov(36%) a 22 žien(60%). Možnosť „skôr nesúhlasím“ zvolilo 11 mužov(44%) a rovnaký počet žien (30%), spolu 22 študentov a študentiek, čo predstavovalo 36% z celkového počtu dotazníkov. Asi 11% z celkového

počtu ľudí sa k výroku vyjadrilo odpoveďou „neviem“. Túto odpoveď zakrúžkovali 4 muži(16%) a 3 ženy (8%) . Len 3% opýtaných sa prikláňalo k možnosti, že homosexualita je duševnou chorobou. Možnosť „skôr súhlasím“ zvolil 1 vysokoškolák a 1 vysokoškoláčka. Možnosť „úplne súhlasím“ nezvolil ani jeden respondent, či respondentka. Rozdiel medzi mužmi a ženami zobrazoval chi-kvadrat (χ^2). V tomto prípade $\chi^2 = 3,399$, p-hodnota sa rovnala 0,334, rozdiel medzi mužmi a ženami bol štatisticky insignifikantný.

Tab. 13 Analýza výroku: Sexuálnu orientáciu si možno zvoliť

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	-	0 %	-	0 %	-	0 %
Skôr súhlasím	1	4 %	-	0%	1	2 %
Neviem	5	20 %	4	11 %	9	14 %
Skôr nesúhlasím	12	48 %	15	40 %	27	44 %
Vôbec nesúhlasím	7	28 %	18	49 %	25	40 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 13 vyjadrila škálu odpovedí k výroku „Sexuálnu orientáciu si možno zvoliť“. Podľa 52 respondentov a respondentiek (84%) je tento výrok nepravdivý. Až 25 študentov a študentiek(40%) vyjadrilo svoj postoj možnosťou „vôbec nesúhlasím“. Svoj názor touto položkou vyjadrilo 7 mužov (28%) a 18 žien (49%). Možnosť „skôr nesúhlasím“ označilo 27 opýtaných (44%). Svoj nesúhlas tak vyjadrilo 12 vysokoškolákov (48%) a 15 vysokoškoláčok (40%). Neutrálnu odpoveď neviem napísalo 14% poslucháčov a poslucháčok etickej výchovy. Toto percento zahŕňalo 5 mužov (20%) a 4 ženy (11%). Len jeden študent (2%) sa vyjadril k odpoveďou „skôr súhlasím“. Početnosť bola $p = 0,249$, čo znamená, že rozdiel vyjadrený $\chi^2 = 4,116$ nebol štatisticky významný.

Tab. 14 Analýza výroku: Bisexualita je iba fázou zmätenia ohľadom vlastnej sexuality

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	1	4 %	1	3 %	2	3 %
Skôr súhlasím	2	8 %	4	11 %	6	10 %
Neviem	6	24 %	6	16 %	12	19 %
Skôr nesúhlasím	13	52 %	16	43 %	29	47 %
Vôbec nesúhlasím	3	12 %	10	27 %	13	21 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 14 analyzovala škálu študentských odpovedí na výrok „Bisexualita je iba fázou zmätenia ohľadom vlastnej sexuality“. Pri tomto tvrdení sa vyskytla rozmanitá ponuka odpovedí. Na otázku odpovedalo všetkých 62 opýtaných, 25 mužov a 37 žien. Viac ako polovica (68%) respondentov a respondentiek sa vyjadrila nesúhlasom. Dovedna 13 opýtaných (21%) sa priklonilo k odpovedi „ vôbec nesúhlasím“. Toto percento obsahlo názory 3 mužov (12%) a 10 žien (27%). Položku „ skôr nesúhlasím“ zvolilo 29 respondentov a respondentiek (47%) . Tento názor načrtlo 13 mužov(52%) a 16 žien (43%). Neutrálnu odozvu zvolilo 6 mužov (24%) a 6 žien (16%) . Možnosť „skôr súhlasím“ napísalo 6 ľudí (10%). Do tejto množiny patrili 2 muži(8%) a 4 ženy (11%). Jeden muž (4%) a jedna žena (3%)označili svoj postoj položkou „úplne súhlasím. Analýza preukázala početnosť $p=0,641$, z čoho vyplýva, že rozdiel ($\chi^2 =2,518$) nebol štatisticky významný.

Tab. 15 Analýza výroku: Sexuálnu orientáciu možno zmeniť na základe terapie

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	-	0%	-	0 %	-	0 %
Skôr súhlasím	1	4%	-	0 %	1	2 %
Neviem	2	8%	-	0 %	2	3 %
Skôr nesúhlasím	12	48 %	19	51 %	31	50 %
Vôbec nesúhlasím	10	40 %	18	49 %	28	45 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 15 poskytnúla súhrn škálovaných odpovedí na výrok „Sexuálnu orientáciu možno zmeniť na základe terapie“. Na otázku odpovedalo všetkých 25 študentov a 37 študentiek. Zhruba 95% respondentov a respondentiek s daným výrokom nesúhlasilo. Tento fakt si vysvetľujeme tým, že poslucháči a poslucháčky etickej výchovy mali potrebné vedomosti z danej problematiky. Odpoveď „vôbec nesúhlasím“ zakrúžkovalo 28 opýtaných (45%), z čoho šlo o 10 mužských (40%) a 18 ženských (49%) názorov. Svoj postoj vyjadrilo 12 mužov (48%) a 19 žien (51%) možnosťou „skôr nesúhlasím“, čo v konečnom dôsledku predstavovalo presnú polovicu všetkých opýtaných. Dvaja muži (8%) zaujali neutrálny postoj a zvolili odpoveď „neviem“. Asi 2% zo všetkých etikárov predstavoval študent, ktorý sa vyjadril čiastočným súhlasom. Možnosť „úplne súhlasím“ nenapísal nikto. V prípade tohto výroku bola početnosť $p = 0,193$, rozdiel $\chi^2 = 4,721$ bol štatisticky nevýznamný.

Tab. 16 Analýza výroku: Homosexualita súvisí aj s inými úchylkami

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	2	8 %	1	3 %	3	5 %
Skôr súhlasím	6	24 %	5	14 %	11	18 %
Neviem	9	36 %	6	16 %	15	24 %
Skôr nesúhlasím	6	24 %	13	35 %	19	30 %
Vôbec nesúhlasím	2	8 %	12	32 %	14	23%
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 16 pojednáva o analýze študentských názorov na výrok „Homosexualita súvisí aj s inými úchylkami“. K tvrdeniu sa vyjadriло všetkých 62 vysokoškolákov a vysokoškoláčok. Odpovede boli rôznorodé. Najviac opýtaných zvolilo možnosť „skôr nesúhlasím“. Túto položku zakrúžkovalo spolu 19 mužov a žien (30%). Druhou najčastejšou odpoveďou bolo „neviem“, ktorú zvolilo 6 študentiek (16%) a 9 študentov (36%). Z toho vyplýva, že nadpolovičná väčšina sa s týmto tvrdením čiastočne alebo vôbec nestotožnila. Na druhej strane, s výrokom súhlasilo dovedna 14 opýtaných, čo predstavovalo rovnaký počet študentov a študentiek (23%), ktorí tvrdenie ohodnotili položkou „vôbec nesúhlasím“. Z toho vyplýva, že študenti nie sú v tvrdení, že „homosexualita ne/súvisí s inými úchylkami“ jednotní. Odpoveď „vôbec nesúhlasím“ zvolilo 12 žien (32%) a 2 muži (8%). Štvrtou najčastejšie objavujúcou sa položkou bolo „skôr súhlasím“, ktorú zakrúžkovalo 6 mužov (24%) a 5 žien (14%). Kategóriu „úplne súhlasím“ doplnili 2 muži a jedna žena. Rozdiel medzi mužmi a ženami popísal $\chi^2 = 8,751$, početnosť predstavovalo $p = 0,068$. Rozdiel ani v tomto prípade nebol štatisticky signifikantný.

Tab. 17 Analýza výroku: Geji sú zženštilí

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	4	16 %	5	13 %	9	14 %
Skôr súhlasím	10	40 %	18	49 %	28	45 %
Neviem	3	12 %	2	5 %	5	8 %
Skôr nesúhlasím	7	28 %	8	22 %	15	24 %
Vôbec nesúhlasím	1	4 %	4	11 %	5	8 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 17 vyjadřila postoje študentov a študentiek k výroku, „geji sú zženštilí“. Najviac respondentov a respondentiek sa vyjadřilo možnosťou „skôr súhlasím“. Túto položku zvolilo 10 mužov(40%) a 18 žien (49%). Druhou najčastejšou reakciou na výrok bola položka „skôr nesúhlasím“, ktorú zvolilo 24 % opýtaných. S výrokom sa úplne stotožnilo spolu 9 respondentov a respondentiek (14%). Takto odpovedali 4 muži(16%) a 5 žien (13%). Kategórie „neviem“ a „vôbec nesúhlasím“ zakružkovalo zhodne 8% z celkového počtu vysokoškolákov a vysokoškoláčok. Rozdiel $\chi^2 = 2,224$ bol štatisticky insignifikantný, nakoľko početnosť predstavovala hodnotu $p = 0,695$.

Tab. 18 Analýza výroku: Lesby sú mužatky

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	-	0 %	1	3 %	1	2 %
Skôr súhlasím	8	32 %	13	35 %	21	34 %
Neviem	4	16 %	3	8 %	7	11 %
Skôr nesúhlasím	9	36 %	14	38 %	23	37 %
Vôbec nesúhlasím	4	16 %	6	16 %	10	16 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 18 predstavovala analýzu postojov k jednému z najviac zažívaných stereotypov o lesbách. Výrok „lesby sú mužatky“ ohodnotilo 37 % opýtaných položkou „skôr nesúhlasím“. Toto percento zahŕňalo 14 dotazníkov(38%) od žien a 9 dotazníkov (36%) od mužov. Druhou najčastejšie vyberanou odpoveďou bolo „skôr súhlasím“, kde sa zarátali názory 8 vysokoškolákov (32%) a 13 vysokoškoláčok (35%). S výrokom sa nestotožnilo 16% respondentov a respondentiek. Presne 6 žien(16%) a 4 muži (16%) uviedlo odpoveď „vôbec nesúhlasím“. Položka „neviem“ pozostávala vcelku z názorov 7 študentov a študentiek(11%). Len 2% z opýtaných, čo predstavovala jedna žena, zastalo odpoveď „úplne súhlasím“. Táto položka preukázala početnosť $p=0,817$, rozdiel $\chi^2 = 1,556$ nepreukázal štatistickú významnosť.

Tab. 19 Analýza výroku: Transsexualita je úchylka, ktorá sa dá liečiť.

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	1	4 %	-	0 %	1	2 %
Skôr súhlasím	1	4 %	2	5%	3	5 %
Neviem	6	24 %	10	27 %	16	26 %
Skôr nesúhlasím	14	56 %	17	46 %	31	50 %
Vôbec nesúhlasím	3	12 %	8	22 %	11	17 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 19 pozostávala z analýzy odpovedí na výrok „transsexualita je úchylka, ktorá sa dá liečiť“. K tvrdeniu sa vyjadrilo všetkých 25 mužov a 37 žien. Rovná polovica opýtaných s udaným výrokom nesúhlasila. Počet žien, ktoré označili možnosť „skôr nesúhlasím“ predstavoval číslo 17 (46%) . U mužov to bolo 56%. Druhou najčastejšie sa objavujúcou odpoveďou sa stalo „neviem“, ktoré zakrúžkovalo dohromady 16 vysokoškolákov a vysokoškoláčok (26%). Možnosť „vôbec nesúhlasím“ napísalo 8 žien (22%) a 3 muži (12%). Svoj názor vyjadrili 2 ženy (5%) a jeden muž(4%) položkou „skôr súhlasím“. S výrokom sa naplno stotožnil jeden muž, čo znamenalo 2% opýtaných. Početnosť $p=0,614$ dokázala, že rozdiel $\chi^2 =2,674$ je štatisticky nevýznamný.

Tab. 20 Analýza výroku: Homosexuál môže vychovávať a mať v opatere vlastné deti

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	-	0 %	3	8 %	3	5 %
Skôr súhlasím	4	16 %	2	5 %	6	10 %
Neviem	2	8 %	10	27 %	12	19 %
Skôr nesúhlasím	8	32 %	15	41 %	23	37 %
Vôbec nesúhlasím	11	44 %	7	19 %	18	29 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 20 predostrela súhrn výsledných odpovedí respondentov a respondentiek na výrok „Homosexuál môže vychovávať a mať v opatere vlastné deti“. Aj napriek tomu, že zákonodarstvo podobné vyhlásenie zatiaľ neberie v úvahu, my sme tento výrok uviedli vzhľadom na to, že nás zaujímali postoje študentov a študentiek etickej výchovy. V tabuľke bolo zarátaných všetkých 62 dotazníkov. Panovala rôznorodosť postojov. Spolu 41 respondentov a respondentiek tvrdenie nepodporilo, naopak 9 vysokoškolákov a vysokoškoláčok sa s tvrdením stotožnilo. Možnosť „vôbec nesúhlasím“ napísalo 11 mužov (44%) a 7 žien (19%). Položku „skôr nesúhlasím“ uviedlo 23 poslucháčov a poslucháčok etickej výchovy (37%), z čoho 15 bolo žien (41%) a 8 mužov (32%). Z uvedeného vyplýva, že asi 66% opýtaných je v zásade proti adopcii, či výchove detí homosexuálnym párom. Dovedna 12 opýtaných sa vyjadrilo slovom „neviem“, čo predstavovalo 10 študentiek (27%) a 2 študentov (8%). Odpoveď „skôr súhlasím“ napísalo spolu 6 respondentov a respondentiek (10%). Presne 3 ženy (8%) svoj postoj vyjadrili zakrúžkovaním „úplne súhlasím“. Percentuálne to znamená, že len 5% z celkového počtu prieskumnej vzorky sa naplno stotožnilo s výchovou v homosexuálnej rodine. Početnosť predstavovala $p = 0,039$, rozdiel $\chi^2 = 10,074$ bol štatisticky signifikantný.

Tab. 21 Analýza výroku: Homosexualita ohrozuje hodnotu tradičnej rodiny.

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	4	16 %	5	14 %	9	14,5 %
Skôr súhlasím	10	40 %	6	16 %	16	26%
Neviem	3	12 %	9	24 %	12	19 %
Skôr nesúhlasím	5	20 %	11	30 %	16	26 %
Vôbec nesúhlasím	3	12 %	6	16 %	9	14,5 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 21 ponúkla súbor študentských postojov k tvrdeniu, že homosexualita ohrozuje tradičnú hodnotu rodiny. Pod pojmom „tradičná rodina“ sme mali na mysli, úplnú heterosexuálnu rodinu- otec, mama, deti. Chceli sme tak zistiť, či by podľa našej prieskumnej skupiny, dieťa vychovávané homosexuálnymi rodičmi, mohlo inklinovať k zakladaniu homosexuálnych vzťahov. V týchto prípadoch odchýlky v percentách pri jednotlivých položkách nepredstavovali veľké rozdiely. Zhodné percentuálne vyjadrenie (40,5%) dokázalo, že v našej prieskumnej vzorke sa vyskytlo rovnaké zastúpenie tých, čo s výrokom súhlasili, ako aj tých, čo boli proti. Takáto zhoda sa neobjavila pri žiadnej položke nášho prieskumu. Najväčšie zastúpenie predstavovali pri 26% opýtaných odpoveď „skôr súhlasím“ a „skôr nesúhlasím“. Súhlasne sa takto vyjadrilo 10 mužov (40%) a 6 žien (16%). Položka „skôr nesúhlasím“ prevládala u 11 žien (30%) a 5 mužoch (20%). Druhou najpočetnejšou kategóriou sa stala odpoveď „neviem“, ktorú napísalo spolu 19 % respondentov a respondentiek. Počet vysokoškoláčok, ktoré určili túto možnosť bol 9, čo znamenalo 24% všetkých respondentiek. Muži boli v tejto položke zastúpení počtom 3, čo bolo 12% všetkých respondentov. Odpoveď „vôbec nesúhlasím“ zakrúžkovalo 6 žien (16%) a 3 muži (12%). Položka „úplne súhlasím“ obsiahla 4 mužské (16%) a 5 ženských (14%) postojov. Pri oboch odpovediach bol súčet študentských názorov 9, čo znamenalo 14,5 %. Opäť sa tak vyskytla percentuálna zhoda na oboch póloch súhlasnosti. Početnosť bola vyjadrená $p = 0,264$, tým pádom rozdiel mužov a žien $\chi^2 = 5,235$ bol štatistický insignifikantný.

Tab. 22 Analýza výroku: Zúčastnil/-a by som sa besedy zamierenej proti sexuálnej diskriminácii

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	5	20 %	20	54 %	25	40 %
Skôr súhlasím	10	40 %	11	30 %	21	34 %
Neviem	8	32 %	3	8 %	11	18 %
Skôr nesúhlasím	1	4 %	2	5 %	3	5 %
Vôbec nesúhlasím	1	4 %	1	3 %	2	3 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 22 poskytla pohľad na študentský záujem o besedu zamierenú proti sexuálnej diskriminácii. Keďže s diskrimináciou, či už skrytou alebo priamou, sa jedinci LGBT stretávajú v každodennom živote, zaujímalo nás, či by poslucháči a poslucháčky odboru etická výchova podporili antidiskriminačné podujatie vo forme prednášky, či besedy. Odpovedalo všetkých 62 účastníkov a účastníčok prieskumu. Jeden muž a jedna žena vyjadrili svoj postoj položkou „vôbec nesúhlasím“. Percentuálne teda vyšlo, že zhruba 3% opýtaných by nemali o takéto podujatie vôbec záujem. Odpoveď „skôr nesúhlasím“ určili 2 študentky a 1 študent, teda 5% všetkých opýtaných. Spolu 11 respondentov a respondentiek (18%) nevedelo presne určiť svoj záujem. Až 8 mužov (32%) a 3 ženy (8%) sa vyjadrili možnosťou „neviem“. Avšak prieskum dokázal, že takmer 74% opýtaných by takúto iniciatívu privítalo. Najvyšší počet opýtaných obsahovala kategória „úplne súhlasím“. Urobilo tak 20 žien (54%) a pätina mužov (20%). Dovedna 21 účastníkov a účastníčok prieskumu (34%) zadalo odpoveď „skôr súhlasím“. V dotazníku túto odpoveď napísalo 11 žien (30%) a 10 mužov (40%). Početnosť predstavovala číslo $p = 0,046$. Keďže početnosť nepresiahla číslo 0,05, rozdiel uvedený na základe $\chi^2 = 9,694$ bol štatisticky signifikantný.

Tab. 23 Analýza výroku: Náboženstvo a viera má podľa môjho názoru vplyv na predsudky voči homosexuálom

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	9	36 %	12	32 %	21	34 %
Skôr súhlasím	5	20 %	11	30 %	16	26 %
Neviem	5	20 %	7	19 %	12	19 %
Skôr nesúhlasím	6	24 %	4	11 %	10	16 %
Vôbec nesúhlasím	-	0 %	3	8 %	3	5 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Keďže v minulosti bola väčšina predsudkov voči sexualite zapríčinená práve náboženstvom a vierou, zaujímalo nás ako naši respondenti a respondentky vnímajú tento jav dnes. Tabuľka 23 odrážala súhrn postojov, ktoré dnešní vysokoškooláci a vysokoškooláčky zastávajú na tému viera a homosexualita. Najviac študentov a študentiek zvolilo položku „úplne súhlasím“. Takto sa vyjadrilo 12 žien (32%) a 9 mužov (36%). Druhou najčastejšie volenou odpoveďou bolo „skôr súhlasím“, ktorú zakružkovalo 11 žien (30%) a 5 mužov (20%). Prieskum teda dokázal, že drvivá väčšina (60%) našej prieskumnej vzorky si myslí, že aj dnes sú mnohé predsudky voči sexuálnym menšinám neprekonané vďaka náboženstvu a viere. Asi 19% opýtaných na výrok nevedelo adekvátne odpovedať, a tak 5 študentov(20%) a 7 študentiek (19%) zaškrtilo možnosť „neviem“. Druhou najzriedkavejšou odpoveďou sa stala kategória „skôr nesúhlasím“, ktorú uviedlo vo svojom dotazníku 6 mužov(24%) a 4 ženy (11%). Asi 5 % opýtaných bolo zastúpených v 3 ženských odpovediach „vôbec nesúhlasím“. Štatisticky vyšlo, že početnosť odpovedí je $p=0,373$, rozdiel mužov a žien $\chi^2 = 4,248$ nie je štatisticky významný.

Tab. 24 Analýza výroku: Podporil/-a by som zákon, ktorý by povoľoval registrované partnerstvo osôb rovnakého pohlavia.

	Muži		Ženy		Spolu	
	N	%	N	%	N	%
Úplne súhlasím	4	16 %	13	35 %	17	27 %
Skôr súhlasím	2	8 %	6	16 %	8	13 %
Neviem	5	20 %	6	16 %	11	18 %
Skôr nesúhlasím	13	52 %	8	21 %	21	34 %
Vôbec nesúhlasím	1	4 %	4	12 %	5	8 %
Spolu	25	100 %	37	100 %	62	100%

Tabuľka 24 analyzovala, do akej miery študenti a študentky súhlasili s výrokom „Podporil/-a by som zákon, ktorý by povoľoval registrované partnerstvo osôb rovnakého pohlavia“. Keďže mnohí politickí aktivisti a politické aktivistky bojujú o presadenie zákona o registrovaných partnerstvách, chceli sme vedieť, či účastníci a účastníčky nášho prieskumu s týmto zákonom súhlasia. Aj keď rozhodovalo len zopár percent, viac respondentov a respondentiek sa vyjadrilo nesúhlasom voči registrovanému partnerstvu. Najčastejšie volenou odpoveďou bolo „skôr nesúhlasím“, ktorú zakrúžkovalo 21 respondentov(34%). Túto odpoveď zvolilo 13 mužov(52%) a 8 žien (21%). Druhou najfrekvencovanejšou odpoveďou bola kategória „úplne súhlasím“, ktorú napísalo 13 žien (35%) a 4 mužov (16%). Asi 18% opýtaných nevedelo na výrok odpovedať a tak kategória „neviem“ zahrnula 5 mužských názorov (20%) a 6 ženských názorov (16%). Možnosť „skôr súhlasím“ sa vyskytla u 6 vysokoškoláčok (16%) a 2 vysokoškolákov (8%). Najmenej častou odpoveďou bola kategória „vôbec nesúhlasím“, v ktorej sa odzrkadlili postoje 1 muža(4%) a 4 žien (12%). Početnosť vyšla $p=0,099$, preto rozdiel medzi účastníkmi a účastníčkami prieskumu $\chi^2 = 7,816$ je štatisticky insignifikantný.

Zhrnutie výsledkov

Najpodstatnejšou časťou našej práce sa stalo zhrnutie výsledkov. Naším primárnym cieľom bolo zhrnúť výsledky a analýzy nami zistených záverov. V tejto časti práce, sme vyhodnotili odpovede respondentov a respondentiek, ktorí ochotne spolupracovali pri našom prieskume.

Prvou nami stanovenou prieskumnou otázkou bola úloha zistiť mieru informovanosti vysokoškolských študentov a študentiek ohľadom problematiky menšinových sexuálnych orientácií. Za týmto účelom sme do dotazníka zapracovali niekoľko otvorených otázok. Naša prieskumná vzorka preukázala, že má dostatok vedomostí ohľadom sexuálnej výchovy. No aj napriek tomu sa niekoľko opýtaných v otvorenej otázke o predmetoch etickej výchovy vyjadrilo, že neboli s rozsahom informácií v obsahovej náplni predmetov spokojní.

V ciele nášho prieskumu sme si tiež stanovili úlohu získať a zaznamenať vybrané aspekty postojov študentov a študentiek etiky k ľuďom s menšinovou sexuálnou orientáciou. Do dotazníka sme zámerne použili techniku škálovaných otázok, kde sa študenti mali vyjadriť často ku kontroverzným tvrdeniam, ako napríklad, že homosexualita je chorobou ducha alebo že sexuálnu orientáciu si možno zvoliť a zmeniť na základe terapie. Týmto spôsobom sme chceli docieľiť, aby respondenti a respondentky vyjadrili svoj postoj k niektorým skresleným predstavám, ktoré podľa nášho názoru ešte stále veľa ľudí o queer ľuďoch trauzuje. Na základe výsledkov dotazníka sme došli k záveru, že vysoké percento nami oslovených ľudí patrí do liberálneho diskurzu o sexualite. Analýza výsledkov teda ukázala, že vysokoškoláci a vysokoškoláčky sú problematike sexuálnych menšín nielen otvorení, ale sú ochotní sa v tejto problematike aj ďalej vzdelávať. Na základe našich prieskumných zistení však vyšlo najavo, že aj keď nadpolovičná väčšina študentov a študentiek navrhovala ako antidiskriminačné riešenie zákon o registrovanom partnerstve, zhruba 42% z nich by zákon nepodporilo a ďalších 19% nebolo pevne rozhodnutých (viď. Tab. 9 a Tab. 24).

Slabou stránkou nášho prieskumu bola absencia predvýskumu, ktorý sme z časového hľadiska nestihli zrealizovať. Tým by sme dosiahli prepracovanejšie a odbornejšie dotazníkové položky. Rovnako tak, by sme eliminovali nepochopenie otázok u niektorých respondentov a respondentiek. Z nášho uhla pohľadu by predvýskum mohol zaistiť aj viac profilových informácií ohľadom LGBT komunity na Slovensku ako aj postoje pedagógov a pedagogičiek etickej výchovy prvého a druhého stupňa školského systému SR.

Medzi slabé stránky nášho výskumu môžeme počítať aj nižšiu návratnosť dotazníkov ako bolo pôvodne plánované. Návratnosť dotazníka predstavovala 65 % .

4.1 Diskusia

V nasledujúcej podkapitole sme analyzovali ako naše, tak aj a iné prieskumné zistenia. Uvádžali sme výsledky a závery realizované autormi spomínanými aj v predchádzajúcich častiach práce, ktoré sme porovnávali s našimi prieskumnými zisteniami.

Náš prieskum sme pojali ako komparáciu postojov mužov a žien, študujúcich etickú výchovu na našej univerzite. Muži percentuálne tvorili zhruba 40% a ženy 60% z celkového počtu opýtaných. Respondenti a respondentky boli vo vekovom rozmedzí 20-26 rokov, väčšina (cca.76%) pochádzala z malých alebo stredne veľkých miest, prevládali ateisti a nechodiaci do kostola (cca. 65%). Z výsledkov nami robeného prieskumu sme usúdili, že rozdiely v nahliadaní na sexuálne menšiny boli u oboch pohlaví malé alebo zanedbateľné. Preto v nasledujúcich riadkoch nebudeme prezentovať prieskumné zistenia rozdelené na základe mužských a ženských postojov.

V prípade otázok súvisiacich s diskrimináciou gejev,lesieb,bisexuálov a transsexuálov sa často opakovali odpovede ako netolerancia, skrytá diskriminácia, predsudky, či výsmech. Zatiaľ čo naši respondenti a respondentky odôvodňovali diskrimináciu predsudkami, vierou či výchovou, autorka Sylvia Ondrisová (Ondrisová et al., 2002) prezentuje aj iné dôvody. Podľa autorky, postoje ľudí k menšinovým skupinám majú často viac do činenia s ich vlastným, psychickým fungovaním než s vlastnosťami a správaním členov a členiek menšín. Postoje sú silne ovplyvnené potrebami daného človeka a v skutočnosti môžu mať len málo spoločné s ľuďmi, proti ktorým sú namierené. Ondrisová uvádza 3 typy postojov: skúsenostné postoje, ego-obranné postoje a postoje potvrdzujúce sociálnu identitu. Podľa autorky si svoje práva a výhody neceníme, považujeme ich za samozrejmé a nevieme sa vcítiť do situácie ľudí, ktorí dané možnosti nemajú. Ich problémy a požiadavky ani nepovažujeme za relevantné. Nedostatok informácií a nepochopenie tak vedie k necitlivosti, čím sa udržiava odmietanie minorít(por. Ondrisová et al.,2002,str. 40-43).

Účastníci a účastníčky nášho prieskumu ako najčastejšie spôsoby netolerancie homosexuálov uvádzali skrytú diskrimináciu a predsudky. Tieto závery potvrdzuje autorka Šípošová (In: Ondrisová et. al, 2002). S priamou diskrimináciou sexuálnych minorít súvisí odopieranie niektorých povolání, napríklad učiteľského. Šípošová píše, že je bežnou

praxou, že niektorí zamestnávateľia prácu otvoreným členom LGBT komunity odopru. Rovnaká situácia môže nastať pri prenájme ubytovania alebo v zdravotníctve. V ústave sú umiestnené zákony zaručujúce rovnosť na základe farby pleti alebo pohlavia, zmienka o sexuálnej orientácii však chýba (por. Šípošová In: Ondrisová et. al, 2002, str. 82).

Ako spoločenské riešenie problematiky LGBT vysokoškooláci a vysokoškooláčky navrhovali zákon o registrovanom partnerstve, zabezpečenie väčšej informovanosti a zrovnoprávnenie sexuálnych menšín. Šípošová (In: Ondrisová et. al, 2002) opisuje posledný vývoj na Slovensku. Prvé snahy i zrovnoprávnenie a odstránenie diskriminácie na Slovensku iniciovalo v roku 1997 prvé slovenské homosexuálne hnutie Ganymedes. Pred desiatimi rokmi sa všetky LGBT združenia na Slovensku spojili a založili Iniciatívu Inakosť, vyvolali intenzívnejšie politické snahy namierené k zrovnoprávneniu sexuálnych menšín a niektorí slovenskí politici sa postupne s ich požiadavkami stotožnili a prejavili im podporu. Práve členovia a členky spomínanej Iniciatívy Inakosť sa usilovali presadiť, aby Ústava SR zahrňovala zákaz diskriminácie na základe sexuálnej orientácie. Politici však týmto inováciám neboli naklonení. Odporcovia argumentovali, že schválenie zákona o životnom partnerstve osôb rovnakého pohlavia by oslabilo pozíciu rodiny, že homosexuáli nie sú diskriminovaní a že homosexualita je úchylka, deviácia, či dokonca chorobu, ktorú treba liečiť. Autori takýchto tvrdení vychádzali zo spoločensky daných predsudkov a stereotypov. Obhajcovia argumentovali nemennosťou sexuálnej orientácie, ktorú medicína už roky za diagnózu nepovažuje (por. Šípošová, M., In: Ondrisová et. al, 2002, str. 84-85).

Posledným argumentom sa dostávame k škálovaným otázkam, v ktorých respondenti a respondentky nášho prieskumu mali prejsť súhlas/ nesúhlas aj s tvrdeniami, že homosexualita je choroba, alebo že sexuálnu orientáciu možno zmeniť na základe terapie. Zhruba 86% opýtaných s výrokom, že homosexualita je choroba, nesúhlasilo. S ďalším výrokom, že sexuálnu orientáciu si možno zvoliť, nesúhlasilo 52 ľudí z 62 študentov a študentiek. Väčšinu výrokov, ktoré tvrdili, že sexuálna orientácia sa dá zmeniť alebo vyliečiť, respondenti a respondentky nášho prieskumu ohodnotili nesúhlasom. Podľa doktora Procházku (In: Psychologie dnes, 2009, str.30) existuje mnoho faktorov, ktoré svedčia o biologickej podmienenosti sexuálnej orientácie. Určitý gén kóduje produkciu aminokyseliny, či hormónu a toto pôsobenie má v mozgu za následok vznik homosexuálnej alebo heterosexuálnej orientácie. Ani tento argument však nepodporuje fakt, že by sa homosexualita alebo bisexualita dali klinicky liečiť. Ako píše M. Košč (In: Lenczová, 2001): „Homosexualita však dnes nie je zahrnutá v Medzinárodnej

klasifikácii ochorení (ICD-10), platnom zozname chorôb, porúch, úrazov atď., vydanom Svetovou zdravotníckou organizáciou, keď bola predtým vyškrtnutá z Diagnostického a štatistického manuálu (DSM III a IV) Americkej psychiatrickej asociácie. Na tieto skutočnosti, t.j. že homosexualita nie je úchylka či abnormita sa súčasnosti odvolávajú aktivisti svetového homosexuálneho hnutia, ktorí ju prezentujú ako normálny variant sexuálneho života.“ (In: Lenczová, 2001, str. 24).

4.4. Návrhy a odporúčania pre etickú výchovu, resp. etickú prax

V poslednej podkapitole sme uviedli niekoľko návrhov a odporúčaní pre etickú výchovu, resp. etickú prax, ako jednej z možností realizácie sexuálnej výchovy na školách.

Z nášho uhlu pohľadu by najefektívnejším riešením bolo zavedenie sexuálnej výchovy už na vysokej škole, v rámci prípravy budúcich pedagógov etickej výchovy. Zároveň si však uvedomujeme, že zahrnutie poznatkov o sexualite a sexuálnej výchove do vysokoškolských syláb a študijných programov etiky by vyžadovalo celú škálu ďalších príprav. Okrem kvalifikovaných lektorov a lektoriek, tiež vypracovanie obsahových štruktúr predmetu/ predmetov. Za opodstatnené považujeme vyčleniť čas a priestor vysokoškolského štúdia na realizáciu kurzov, seminárov, školení zameraných na rozvoj a reflektovanie pohlavnosti, rodovosti, sexuality a sexuálnej výchovy. Na druhej strane prehlbovaním vzdelávania nielen u budúcich učiteľov, by sa predišlo vytváraniu predsudkov a rovnako tak k znižovaniu negatívnych dopadov na LGBT komunitu.

Naším ďalším návrhom je otvorenie, no najmä odtabuizovanie otázok, ktoré dnešná spoločnosť pokladá za prinajmenšom kontroverzné. Zdieľame názor, že ak sexuálne orientácie existovali po stáročia nie je dôvod schovávať sa za dobou prekonané stereotypy. Homosexuáli, bisexuáli aj transsexuáli sú rovnakí ľudia ako každý jeden z nás. Svoju orientáciu si nevybrali, ani sa ňou nenakazili pri hromadnom cestovaní v MHD. Je potrebné prekonať dogmu, že ak sa žiaci etickej výchovy dozvedia viac o sexuálnych minoritách budú ich slepo obdivovať. Sexuálna orientácia nie je trendovou záležitosťou, každý človek sa so svojou orientáciou už rodí. Ak by sa tento fakt vstúpil študentom od počiatku, nemuseli by sa geovia, lesby, či transgender jedinci báť vyčlenenia zo sociálnych skupín a kolektívov.

V neposlednom rade by sme navrhovali zapojenie celej spoločnosti. Presadzovať a najmä podporovať občianske neziskové organizácie, zúčastňovať sa prednášok, seminárov, zaistiť ich organizáciu a podporu od verejnosti ako aj politických aktivistov a činiteľov. Plne si uvedomujeme, že preformovanie spoločností a zabehaných štruktúr

(nielen) školského systému by vyžadovalo angažovanosť pedagógov, pedagogičiek i samotných študentov a študentiek. Ak však chceme žiť v spoločnosti, kde ľudia nediskriminujú a neodsudzujú, musíme začať už dnes, nie zajtra.

ZÁVER

V našej práci poskytujeme pohľad na lesbickú, gejskú, bisexuálnu a transgender spoločnosť na Slovensku. Práca rovnako tak poskytuje prieskum, ktorého cieľom bolo zistiť, aké sú vybrané aspekty postojov vysokoškolských študentov a študentiek etiky k ľuďom s menšinovou sexuálnou orientáciou.

Výsledky našej práce nás neprekvapili. Po zozbieraní dotazníkov vyplynulo, že väčšina respondentov a respondentiek požadované informácie o LGBT komunite nezískala počas etickej výchovy na základných a stredných školách, ba dokonca ich nenabudli ani počas vysokoškolskej prípravy na svoje budúce učiteľské povolanie. Väčšina účastníkov a účastníčok sa k otázkam vyjadrovala otvorene a bez predsudkov. Tento fakt si vysvetľujeme tým, že dnešná generácia vysokoškolákov a vysokoškoláčok je nielen ochotná sa vzdelávať, ale je aj štatisticky najtolerantnejšou voči ľuďom inej ako heterosexuálnej orientácie.

Štúdiom literatúry sme došli k novým doposiaľ nepoznaným zisteniam. Lesby, gejovia, bisexuáli a transsexuáli nemajú ani dnes v našej krajine vždy dvere otvorené. Ba práve naopak. Situácia je taká, že na Slovensku nielen, že chýba sexuálna výchova, ktorá by občanom a občiankam poskytla dostatočnú osvetu v oblasti sexuality a sexuálnych identít. Akákoľvek iniciatíva od aktivistov a aktivistiek z občianskych LGBT združení prináša minimálne úspechy. Títo sa roky snažia o zrovnoprávnenie sexuálnych minorít, zákonodarcovia však vytrvalo ich snahy brzdia. Kdežto v susedných Čechách vláda vypracovala vládny návrh zákona o registrovanom partnerstve osôb rovnakého pohlavia a návrh posunula na dopracovanie, Slovensko je medzi štátmi EÚ krajinou, kde situácia roky ostáva nemenná.

Aj napriek tomu, že heterosexuáli tvoria väčšinovú sexuálnu orientáciu, nemali by výhradne rozhodovať o právach menšiny. Homosexuáli, bisexuáli a transsexuáli sú ľudia žijúci v demokratickej krajine. Majú ústavné a občianske právo nielen vyjadriť slobodne svoj názor, ale o svojich presvedčeniach aj rozhodovať. Ak však neustále narážajú na nové a ťažšie prekážky, nečudo, že strácajú nadšenie a úsilie pre svoje rozhodnutia.

Etická výchova pojednáva okrem iného o morálke, mravoch a humanizácií. Ide jej najmä o to, formovať dobrého a slušného človeka. Učitelia etiky sa v prvom rade snažia vštepovať svojim zverencom a zverenkyňam dobré spôsoby a dotvárať ich slušné správanie, ktoré by si mali prinášať už z rodín. Ak sú však rodiny negatívne obrátene voči

akýmkoľvek minoritám, formovanie osobnosti žiakov a žiačok nemôže prinášať žiaduce účinky.

Naším zámerom bolo priniesť a zhromaždiť informácie k danej téme. Zmeny, návrhy a odporúčania v závere našej práci dodali problematike v oblasti sexuálneho vzdelávania komplexný charakter. Snažili sme sa uviesť niekoľko možností uplatniteľných v budúcnosti, ktorých prínos v sexuálnej výchove by bol, ako sa domnievame, hmatateľný.

Zoznam literatúry

- BASS, E. – KAUFMAN, K. 1996. *Láska je láska: Knižka pre lesbickú, gejskú a bisexuálnu mládež*. Bratislava: Aspekt, 2003. 274 s. ISBN 80-85549-40-9.
- BRICKELL, CH. 2004. Sexology, the Homo/ Hetero Binary , and the Complexities of Male Sexual History. In: Ken Plummer(Ed.). *Sexualities*, Volume 9, Number 4, 10/2006. Essex:University of Essex, 2006
- EDER, F.- HALL, L.-HEKMA, G. 1999. *Sexual Cultures in Europe: Themes in sexuality*. Manchester:Manchester University Press, 1999
- FÁBRY, H a kol. 2007. *Triangel: Homosexualita – spoločnosť – politika*. 1. vyd. Bratislava : Aspekt, 2007. 152 s. ISBN 978-80-96970490
- FÁBRY, H. Prvé lesbické združenie. 2009. Dostupné na: <http://www.superzeny.sk/blade/c55/prve-lesbicke-zdruzenie-museion.html>
- FAFEJTA, M. 2009 Sexualita a Intersexualita. In: Marková 2009 *Sexualities II. : Collection of Papers From the Second International Conference held on 30 Sept. – 1 Oct. 2008*. Nitra: UKF, 2009, ISBN 978-80-8094-555-8
- FIFKOVÁ, H.- WEISS, P. 2008. In: Fífková et al. *Transsexualita. Diagnostika a liečba*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 80-247-0333-5
- KAUTH, R.M. 2007. Implications for Conceptualizing Human Sexuality In: *Journal of Psychology & Human Sexuality*, Volume 18, Issue 4, 2007 ISSN-0890-7064
- KOŠČ, M. Niektoré psychologické aspekty celostného pohľadu na ľudskú sexualitu. In: Lenczová, M.(Ed.) *Sexualita, sloboda, zodpovednosť*. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre rodinu a zodpovedné rodičovstvo, 2001, ISBN 80-968318-8-7
- LENCOVÁ, T. 2007 Z redakčného stola In: Lenczová, T(Ed) *Rodina a zodpovedné rodičovstvo dnes Informačný bulletin občianskeho združenia Slovenská spoločnosť pre rodinu a zodpovedné rodičovstvo 2007*. Bratislava: SÚTN, 2007, ISSN 1335 – 7980
- LUKŠÍK, I. – SUPEKOVÁ, M. 2003. *Sexualita a rodovosť v sociálnych a výchovných súvislostiach*. Bratislava: Humanistas, 2003. 204 s. ISBN 80-89124-01-1.

- LUKŠÍK, I. 2003 Rodové stereotypy. In: *Upgrade pre sexuálnu výchovu: Alternatívy zodpovednej sexuálnej výchovy*. Bratislava: VEDA KVS BK SAV, 2003. ISBN 80-224-0783-6, s. 169-184.
- MARKOVÁ, D. 2007. Heterosexizmus a rodina. In: VAŠŤATKOVÁ, J. – LOUKOTOVÁ, V. (Ed.). *Akční pole sociální práce aneb sociálněpedagogické otázky současnosti : Sborník příspěvků z I. ročníku konference konané dne 2. dubna 2007 v Olomouci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, p. 189- 198. (CD-ROM). ISBN 978-80-244-1665-6.
- MARKOVÁ, D. 2007. Rodová a sexuální výchova vo vzdelávaní komunitných sociálnych pracovníkov a pracovníčok. In: POPELKOVÁ, M. – ZAŤKOVÁ, M. (Ed.). *Retrospektívy a perspektívy komunitnej práce : Zborník z odborného seminára*. Nitra: Katedra psychologických vied FSVaZ UKF, 2007, p. 43-49. ISBN 978-80-8094-077-5
- NEMCOVÁ, L. 2009. Homosexualita a homofóbna spoločnosť. In: Marková 2009 *Sexualities II. : Collection of Papers From the Second International Conference held on 30 Sept. – 1 Oct. 2008*. Nitra: UKF, 2009, ISBN 978-80-8094-555-8
- OAKLEY, A. 2000. *Pohlaví, gender and společnost*. Praha: Portál, 2000
- ONDRISOVÁ, S. et al. *Neviditeľná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. vyd. Bratislava: Nadácia občan a demokracia, 2002. 167 s. ISBN 80-968528-5-X
- PAWELECOVA, L. 2009 The participation of the elementary school in sexual education of students In: Marková 2009 *Sexualities II. : Collection of Papers From the Second International Conference held on 30 Sept. – 1 Oct. 2008*. Nitra: UKF, 2009, ISBN 978-80-8094-555-8
- PIETRUCHOVÁ, O. 2007. [Homosexualita, spoločnosť a politika](#) In: *Triangel: Homosexualita – spoločnosť – politika*. 1. vyd. Bratislava : Aspekt, 2007. 152 s. ISBN 978-80-96970490
- PROCHÁZKA, I. 2009. Je homosexualita pouze vrozenou záležitostí? In: *Psychologie dnes*. Praha: Portál, 2009. roč. 15, vol. 5
- ROVNÁKOVÁ, L. 1996. Sexuálna výchova na hodinách etickej výchovy. In *Učiteľ a sexuálna výchova*. Nitra: Slovdidac, 1996. ISBN 80-967339-7-4. s. 111-117.

- SLOBODA,Z. 2009.Ambivalentnost české homosexuální komunity. In:Marková 2009 *Sexualities II. : Collection of Papers From the Second International Conference held on 30 Sept. – 1 Oct. 2008*. Nitra: UKF, 2009, ISBN 978-80-8094-555-8
- SPENCER,C.1999. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1999
- SUTHERLAND, M. 2009. In residence: Supporting lesbian, gay, bisexual and transgender young people in residential care. In:Marková 2009 *Sexualities II. : Collection of Papers From the Second International Conference held on 30 Sept. – 1 Oct. 2008*. Nitra: UKF, 2009, ISBN 978-80-8094-555-8
- ŠÍPOŠOVÁ,M. 2007. *Homofóbia*. 2007. Dostupné na: <http://inakost.nazory.cz/slovak-homophobia.html>
- ŠULOVÁ,L. 2003. Raný vývoj a formování sexuální identity dítěte. In *Upgrade pre sexuálnu výchovu: Alternatívy zodpovednej sexuálnej výchovy*. Bratislava: VEDA KVS BK SAV, 2003. ISBN 80-224-0783-6, s. 169-184.
- WALKOWITZ,J.1993. The civil woman, public and private In: Duby et al. *The history of women in the West IV. Emerging Feminism from Revolution to World War*. Londýn: The Belknap Press of Harvard University Press.1993
- WEISS,P-PROCHÁZKA I. 2008. Pohlavní identita In: Fifková et al. *Transsexualita. Diagnostika a léčba*.Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 80-247-0333-5

PRÍLOHA A:

DOTAZNÍK

Dobrý deň,

som dennou študentkou 5. ročníka Filozofickej fakulty UKF, odbor učiteľstvo akademických predmetov anglický jazyk- etická výchova. Rada by som Vás poprosila o vyplnenie tohto dotazníka.

Dotazník je anonymný a slúži na účel získania informácií a podkladov pre vypracovanie mojej diplomovej práce **LGBT(lesbické, gejské, bisexuálne a transgender) otázky v etickej výchove**. Prosím Vás, aby ste na otázky odpovedali pravdivo a úprimne. Ďakujem za Váš čas a ochotu.

Poznámky k vyplneniu:

- Vami zvolenú odpoveď zakrúžkujte, v prípade elektronického vyplňania zvýraznite tučným písmom
- Ak nie sú dané možnosti odpovede, žiadame Vás o stručnú odpoveď
- Otázky, ku ktorým sa neviete alebo nechcete vyjadriť, škrtnite alebo preskočte/ nevypĺňajte

1. Pohlavie:

1- muž

2- žena

2. Vek:

3. Považujete sa za(váš postoj k viere):

- 1- Veriaceho katolíka, protestanta, pravidelne chodíte do kostola
- 2- Veriaceho katolíka, protestanta, príležitostne chodíte do kostola
- 3- Veriaceho katolíka, protestanta, nechodíte do kostola
- 4- Ateistu, neveriaceho
- 5- Neviem
- 6- Iné (napíšte).....

4. V súčasnej dobe bývate:

- 1- V obci nad 100 tisíc obyvateľov
- 2- V obci od 60 tisíc obyvateľov do 100 tisíc obyvateľov

- 3- V obci od 31 tisíc obyvateľov do 60 tisíc obyvateľov
- 4- V obci do 30 tisíc obyvateľov
- 5- Na dedine

5. Vaša sexuálna orientácia je:

- 1- Heterosexuálna
- 2- Homosexuálna
- 3- Bisexuálna

6. V súčasnej dobe:

- 1- Mám trvalý partnerský vzťah
- 2- Mám trvalý partnerský vzťah, aj náhodné sexuálne kontakty
- 3- Nemám trvalý partnerský vzťah, iba náhodné sexuálne kontakty
- 4- Som sám/-a
- 5- Iné.....

7. Ako sú homosexuáli podľa Vás diskriminovaní?

8. Čím sú podľa Vás zapríčinené negatívne postoje voči homosexuálom?

9. Ako spoznáte na mužovi, že je gej?

10. Ako spoznáte na žene, že je lesba?

11. Ako by sa podľa Vás mal štát stavať k problematike gejov, lesbičiek a bisexuálov?

12. Čím sa podľa Vás líši bisexuál od homosexuála?

13. Ako by sa podľa Vás mala spoločnosť správať k transexuálom ?

14. Na ktorých predmetoch etickej výchovy v rámci vysokej školy bola problematika sexuálnych orientácií preberaná?

NA ZÁKLADE ŠKÁLY ROZHODNITE, ČI SÚHLASITE S NASLEDOVNÝMI VYROKMI:

1-úplne súhlasím 2- skôr súhlasím 3- neviem 4-skôr nesúhlasím 5- vôbec nesúhlasím

15. Homosexualita je duševná choroba

1   2   3   4   5

16. Sexuálnu orientáciu si možno zvoliť

1   2   3   4   5

17. Bisexualita je iba fázou zmätenia ohľadom vlastnej sexuality

1   2   3   4   5

18. Sexuálnu orientáciu možno zmeniť na základe terapie

1   2   3   4   5

19. Homosexualita súvisí aj s inými úchylkami

1   2   3   4   5

20. Geji sú zženštilí

1   2   3   4   5

21. Lesby sú mužatky

1   2   3   4   5

22. Transsexualita je úchylka, ktorá sa dá liečiť

1   2   3   4   5

23. Homosexuál môže vychovávať a mať v opatere vlastné deti

1   2   3   4   5

24. Homosexualita ohrozuje tradičnú hodnotu rodiny

1   2   3   4   5

25. Zúčastnil/-a by som sa sa besedy zamierenej proti sexuálnej diskriminácii

1   2   3   4   5

26. Náboženstvo a viera má podľa môjho názoru vplyv na predsudky voči homosexuálom

1   2   3   4   5

27. Podporil/-a by som zákon, kt. by povoľoval registrované partnerstvo osôb rovnakého pohlavia

1   2   3   4   5